

Hvorfor migration?

Peter Gorm Larsen,

Lektor i International økonomi og samfundsfag,

Cand. scient. pol og Master i evaluering

2016, 3. udgave

Indhold

Indledning.....	3
Mennesker har altid bevæget sig	4
Migrationen til EU.....	13
Typer af migration	16
Problemstillinger, metoder og teorier.....	18
Hvorfor migrerer mennesker?.....	19
Malthus.....	19
Ravenstein, push-pull og gravitation.....	20
klassisk økonomisk teori.....	22
Rational choice teori.....	25
Netværksteori.....	26
Moderniseringsteori	27
Afhængighedsteori	29
Afslutning.....	32
Litteraturliste	33

Indledning

Migration er i 2015 et varmt politisk emne i Europa. Den danske udenrigsminister Kristian Jensen nævner flygtningepresset: *"som den største udenrigspolitiske udfordring i 2016 og det mest presserende problem for Danmark"*¹. Udenrigsministeren udtaler: *"2016 skal bruges til at stoppe migrationen inden den kommer til Europa"*². Hvad er migration, og hvorfor sker der migration?

Danske skole- og gymnasielever har i mange år arbejdet med flygtninge og migration. Ofte som et emne under temaet globalisering. Der findes undervisningsvejledninger og hjemmesider, der handler om migration. Problemet er, at materialet er meget konkret og empirisk orienteret³. Det samme gælder for de mange danske avisartikler⁴ og de få danske bøger⁵. Adskillige TV-dokumentarer og reportager har beskæftiget sig med flygtninge og migranter. Genren gør, at udsendelserne ofte får karakter af underholdning, drama, spænding og følelsesudbrud⁶.

Det har ikke været muligt at finde en oversigt på dansk, der giver indblik i de forskellige begreber og teorier om migration. Nærværende artikel vil forsøge at udfylde dette hul. Artiklen forsøger at drage linjer til de begreber, teorier og litteratur, der arbejdes med i samfundsfag og international økonomi på danske gymnasier.

Artiklen starter op med et kort historisk og aktuelt rids over menneskers migration. Fokus er her grafisk at give en fornemmelse af menneskers bevægelse. Derefter handler artiklen om teorier, der forklarer migration.

Hensigten med artiklen er at fremdrage kompleksiteten i begrebet migration. Altså det fænomen, at mennesker bevæger sig fra et område til et andet. Det behøver ikke kun at være en bevægelse fra et land til et andet. Det kan også være unge mennesker, som migrerer fra udkants-danmark til storbyerne.

Det er et mål, at artiklen skal hæve sig over politik, ideologi, lovgivning og konkrete konflikter i forhold til flygtninge, asylansøgere og illegale migranter⁷. I stedet vil artiklen primært gennemgå et udvalg af teorier, som forsøger at forklare migration og sekundært se på migrationens konsekvenser for udvandrere og indvanderlandene.

¹ Jyllands-Posten den 18.12.2015, "Migration er Danmarks største udenrigspolitiske udfordring".

² Ibid.

³ Se f.eks. hjemmesiden <http://www.fjernenaboer.dk/>. Det er et skatkammer i forhold til migration. Der findes film og en udførlig undervisningsvejledning med forløb indenfor forskellige fagområder.

⁴ En søgning i Infomedia de sidste 12 måneder fra 18. december 2015 i de landsdækkende dagblade Jyllands-Posten, Berlingske, Politiken og Information giver ca. 830 artikler, hvor enten "migration", "flygtning" eller "asyl" indgår i overskriften.

⁵ Se f.eks. Rothstein, Klaus (2015): **Flugten til Europa**, Tiderne skifter. En mere teoretisk beskrivelse af migranter findes hos Valentin, Karen & Olwig, Karen Fog (red.) (2015): **Mobilitet og tilknytning. Migrantliv i et globaliseret Danmark**, Aarhus Universitet.

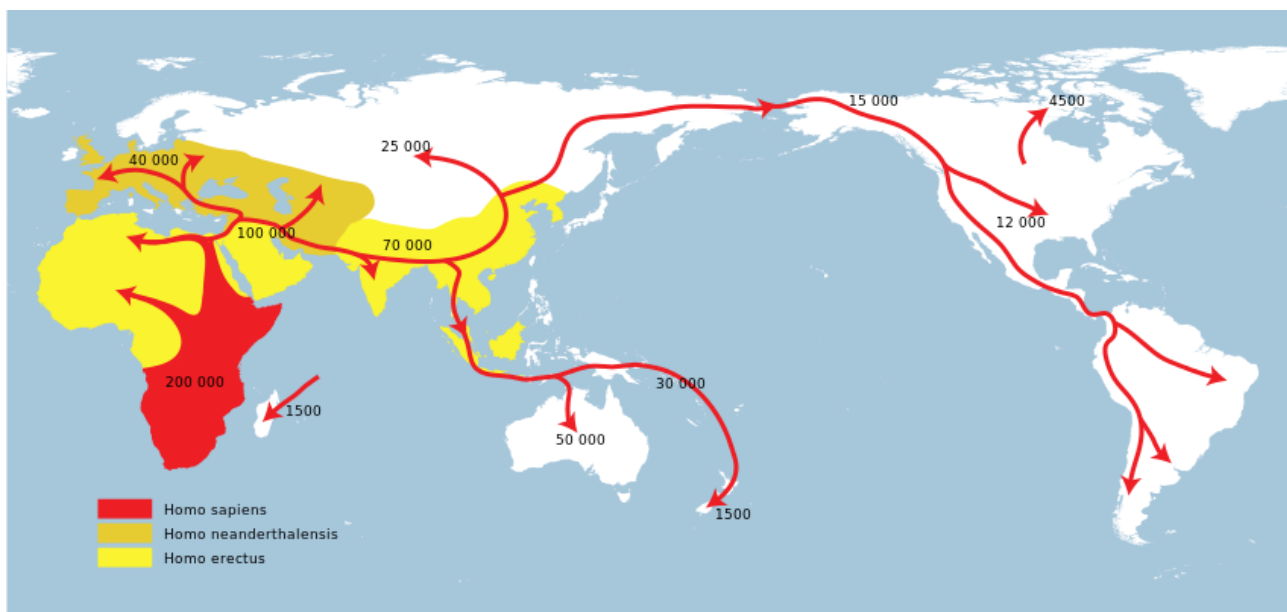
⁶ Se f.eks. "Europa på grænsen", DR 2015. Det er en dansk dokumentarserie i 2 afsnit. DR Dokumentar følger en række danskere, der arbejder med flygtninge. Se "Drømmen om et nyt liv", DR2 global. 2012. Den handler om afrikanske emigranter, der forsøger at nå Europa.

⁷ Se f.eks. publikationen "25 spørgsmål og svar om flygtninge", Revideret september 2015, Dansk Flygtningehjælp. Her findes en række fakta. Se https://flygtning.dk/media/1864633/25_spoergsmaal_2015_final.pdf

Mennesker har altid bevæget sig

Hominider eller mennesker har altid bevæget sig. Homo erectus⁸, det oprette menneske, dukker op i Østafrika for ca. 1,8 million år siden. Disse skabninger spreder sig med stor hast til det der i dag kaldes for Europa og Asien⁹. Det moderne menneske, Homo sapiens, opstår for ca. 150.000 til 200.000 år siden i Afrika¹⁰. For ca. 60.000 år siden udvandrer det moderne menneske fra Afrika og udkonkurrerer alle andre hominider på jorden¹¹. Se figur 1.

Figur 1: Et kort over tidlig menneskelig migration

Kilde: https://en.wikipedia.org/wiki/Early_human_migrations

Mange år senere bevæger nordtyske jægere sig op til kanten af isen, da den trak sig tilbage fra Danmark¹². Det skete for ca. 13.000 år siden f.Kr.¹³ Jægerne fra syd fulgte efter rensdyrene. I figur 2 er jægerens fangstpladser markeret med trekanter.

Polynesiere befolker fjerne øer midt ude i Stillehavet¹⁴. De anvender små både med sejl. Migrationen sker trinvis. Der er ikke enighed om ruter og årstal for migrationen. Se figur 3.

⁸ Holst, Elin (red.) (2005): **Mennesket, illustreret opslagsværk**, forlaget Aktium, p. 27.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*, p. 30.

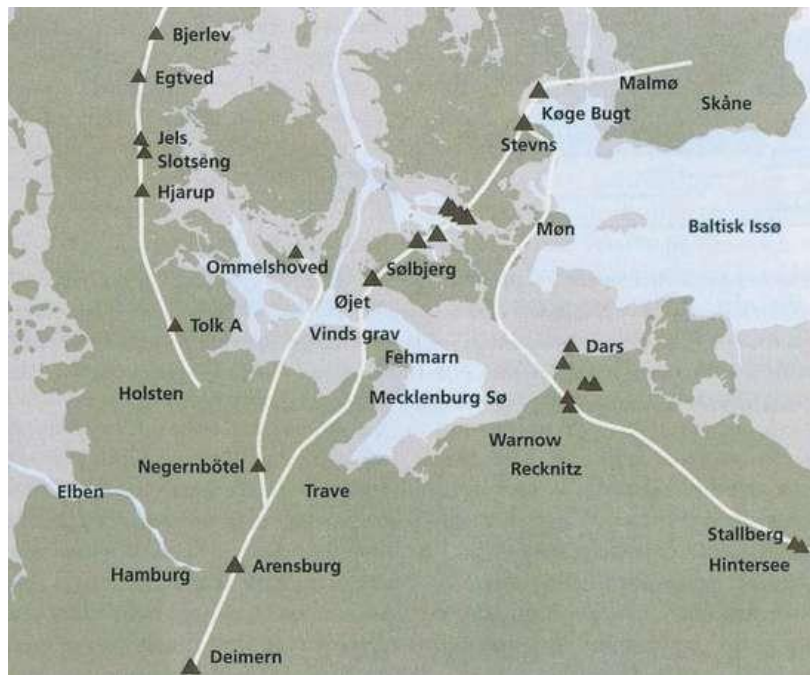
¹¹ *Ibid.*, p. 30. Se også Jensen, Jørgen (2001): **Danmarks oldtid, Stenalder 13.000-2000 f.kr.**, Gyldendals Bogklubber, "De første skridt" og "Indvandringen til Europa" pp. 16-25.

¹² Se Jensen, Jørgen *op.cit.* pp. 55-62, "Indvandrerne".

¹³ Rensdyrenes veje, http://www.denstoredanske.dk/Danmarks_Oldtid/Stenalder/Den_store_tundra_13.000-9.500_f.Kr/Rensdyrenes_veje

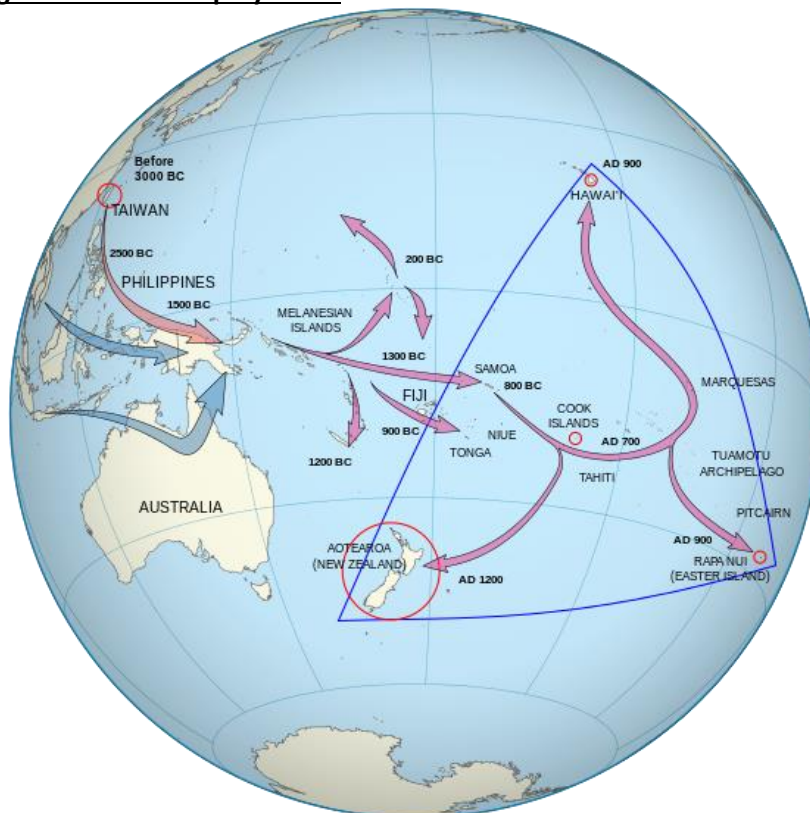
¹⁴ Se Johnson; Donald S.; Nurminen, Juha (2009): **Der Grosse Geschichte der Seefahrt, 3000 Jahre expeditionen, handel und navigation**, Weltbild, p.16-21. Særlig figur 9, "Polynesische wanderung".

Figur 2: Jægeres vandring op i Danmark for ca. 13.000 f.Kr.

Kilde: http://www.denstoredanske.dk/Danmarks_Oldtid/Stenalder/Den_store_tundra_13.000-9.500_f.Kr/Rensdyrenes_veje

Figur 3: Mulige migrations ruter for polynesier

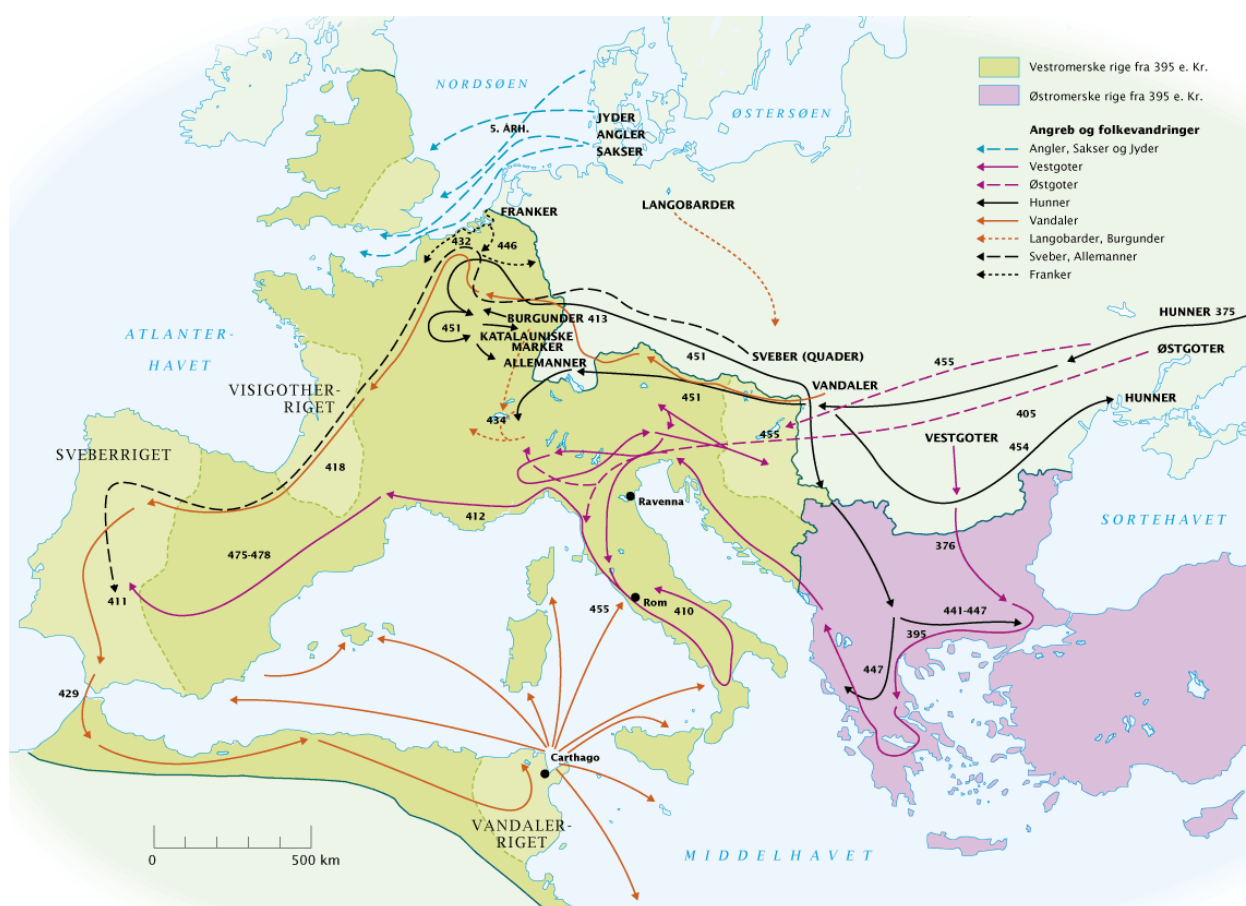

Kilde: https://en.wikipedia.org/wiki/M%C4%81ori_migration_canoes

England, senere mere indirekte USA og Australien, er grundlagt af vandringer af jyder, anglere og saksere, der stammer fra Danmark og området syd for den nuværende danske grænse. De fortrænger kelterne fra det nuværende Sydøstengland. Se figur 4. Folkevandringstiden¹⁵ er en kæmpe migrationsbølge, der finder sted i Europa fra slutningen af 300-tallet og i 400-tallet¹⁶. Interessant er det, at en historiker skriver:

*"Der findes ingen endegyldig forklaring på folkevandringerne som fænomen; Der har været givet omtrent lige så mange grunde til denne "germanske restløshed" som til Romerrikets undergang. For at nævne i flæng: overbefolkning, klimaforværring, misvækst, kvægdød, pest – fællesnævneren er sult og død"*¹⁷

Figur 4: Folkevandringer i Europa i 300- og 400-tallet

Kilde: http://www.denstoredanske.dk/Danmarkshistorien/Danernes_land/%C3%86ldre_germansk_jernalder-Folkevandringstiden/Gyldne_tider/Kaos_og_folkevandringer

¹⁵ Se Mørch, Søren (red.)(1991): Det europæiske hus. Romerne og germanerne, bind 2, Gyldendal, "Folkevandringerne" pp.148-179. Se også Jensen, Jørgen (2004): Danmarks oldtid. Yngre jernalder og Vikingetid 400 e.Kr. – 1050 e.Kr., Gyldendals bogklubber, "De store vandringer", pp. 12-29.

¹⁶ "Kaos og folkevandringer", http://www.denstoredanske.dk/Danmarkshistorien/Danernes_land/%C3%86ldre_germansk_jernalder-Folkevandringstiden/Gyldne_tider/Kaos_og_folkevandringer.

¹⁷ Se Mørch, Søren (red.)(1991): Det europæiske hus. Romerne og germanerne, bind 2, Gyldendal, p.153.

Det mægtige Romerrige bliver delt i et vest- og et østromersk rige i år 375¹⁸. Det vestromerske rige går i opløsning bl.a. på grund af krig, indvandring fra de germanske stammer, indre stridigheder og dekadence¹⁹. Flere af de hængende germanske stammer havde navne som kimbrere, teutonere og herulere. Se figur 5. De kommer fra det nuværende Danmark. Et land, som bliver grundlagt af danerne, der kommer østfra²⁰.

Figur 5: Teutonernes og kimbrernes folkevandring og deres sejre og nederlag mod romerne

Kilde: <https://da.wikipedia.org/wiki/Kimbrere>

Senere kommer de nordiske vikinger, der migrerer til Normandiet, England, Island og Grønland. De forsøger at etablere en boplads i Nordamerika. Vikingerne sejler også ned ad de russiske floder og ind i Middelhavet. Se figur 6 og 7. Det kildemateriale historikerne arbejder med gør det vanskeligt at forklare, hvorfor de nordiske folk sætter sig i bevægelse. Mange skriftlige kilder stammer fra kristne munke, der naturligvis ikke bryder sig om de vilde vikinger, der hærger deres områder²¹. Else Roesdahl skriver at:

"In 1971 the English historian Peter Sawyer may have come close to the truth when he described the explosive outward activity of the Viking Age as an extension of what had been normal in the preceding era but had now become much greater and more profitable because of special circumstances. Besides the development of suitable ships, and the economic growth and

¹⁸ Se Mørch, Søren (red.)(1991): Det europæiske hus. Romerne og germanerne, bind 2, Gyldendal, p.163.

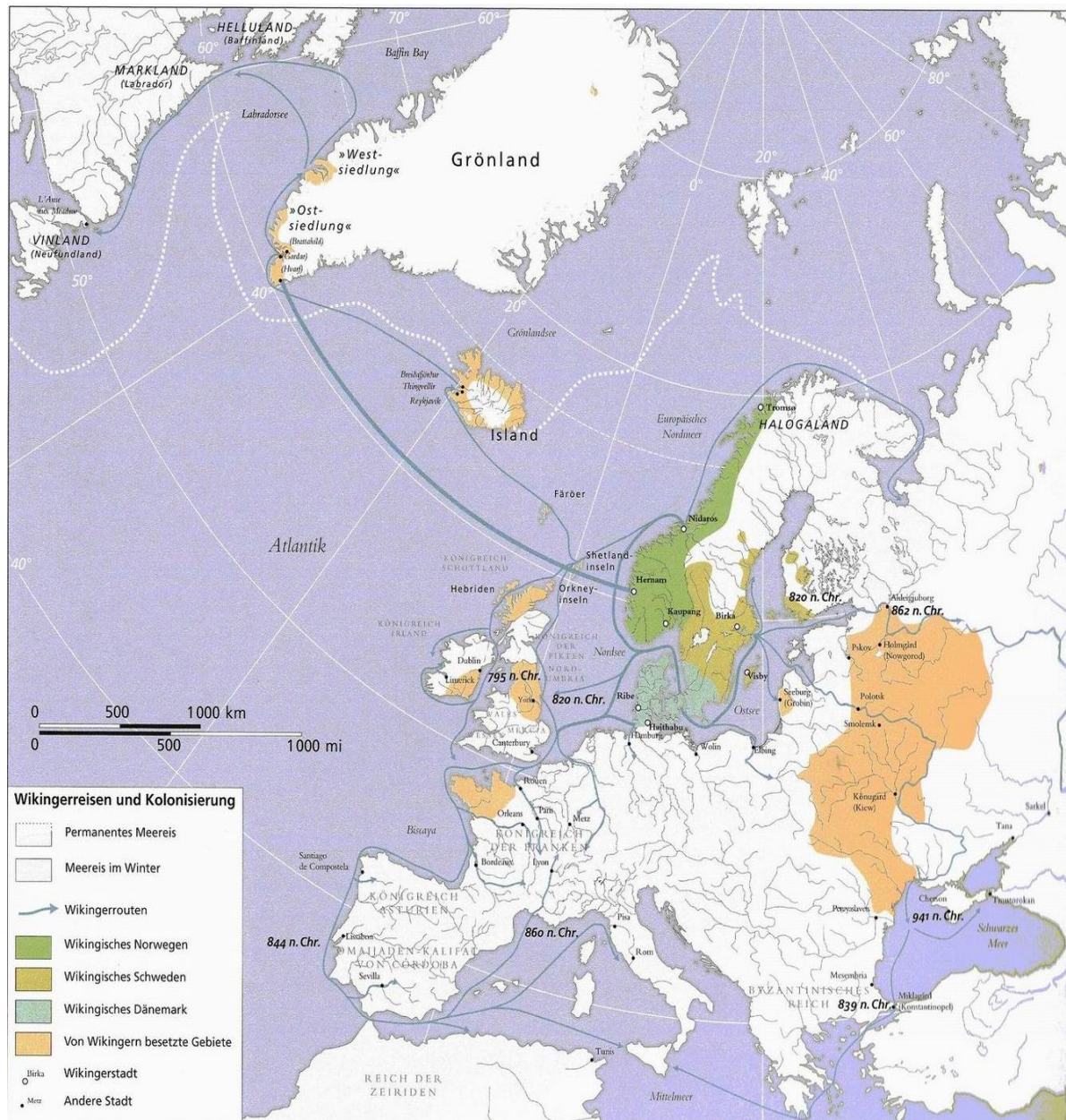
¹⁹ Se Bjøl, Erling; Hjortsø, Leo (1983): Verdens historie, Romerriget, 5, Forlaget Danmark, "Rigsopløsning", pp.262-264. Årsagen til Romerrigets opløsning er omstridt. Læs klassikeren Gibbon, Edward (2005) (oprindeligt 1776): The History of the Decline and Fall of the Roman Empire, Abridged Edition, Penguin Books.

²⁰ Se Mørch, Søren (red.)(1991): Det europæiske hus. Romerne og germanerne, bind 2, Gyldendal, pp. 296-297.

²¹ Se Roesdahl, Else (1987): The Vikings, Penguin, "The study of the Viking Age" pp. 9-22.

exploitation of internal strife...the expansion must have been fueled by a spirit of adventure, self-confidence and fatalistic attitude engendered by social conditions in Scandinavia. Life was at stake and Viking expeditions and emigration became a way of life for many people”²²

Figur 6: Vikingeruter og kolonisering

Kilde: Se Johnson; Donald S.; Nurminen, Juha (2009): Der Grosse Gesichte der Seefahrt, 3000 jahre expeditionen, handel und navigation, Weltbild, P.124.

²² Roesdahl, op.cit. pp. 189-190.

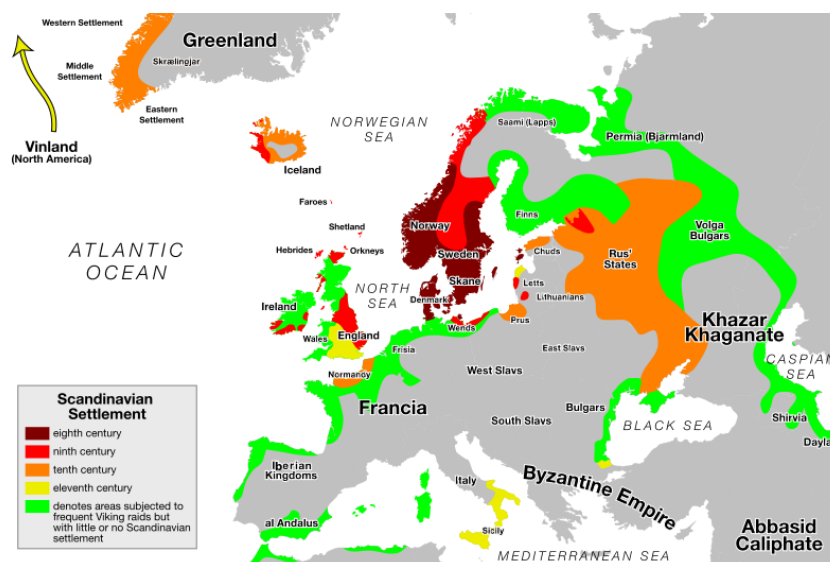
Årsagerne bag skandinavernes emigration kan være mange. Historikeren Jørgen Jensen mener, at verden har forandret sig og det åbner nye muligheder. Han skriver:

*"Der må have været mange rygter i omløb herhjemme om de herligheder, man kunne erhverve sig på togter til det fremmede. Verden var blevet stor og rig på muligheder. Og ved at drage i viking kunne skandinaverne optræde i et utal af roller. Både som røvere og handelsfolk eller skatteafpressere, som lejesoldater eller som militær overklasse, som opdagelsesrejsende og kolonisatorer – eller slet og ret som indvandrerende bønder eller håndværkere"*²³.

Danskerne bosætter sig i England og Normandiet i Frankrig. Nordmændene vælger Skotland, Irland og øerne ude i Nordatlanten. Svenskerne koncentrerer sig om de russiske floder og det nordvestlige Rusland²⁴. Der er forfattere, der mener, at årsagen til emigrationen måske også skal findes i et befolkningspres. I forhold til Norge skriver nogle tyske forfattere:

*"Der norwegische Boden konnte die wachsende Bevölkerung nicht mehr ernähren und zwang die Bewohner zur Emigration. So entstanden Siedlungen auf den Orkneys und den Hebriden, wo sie Ackerland und Viehweiden fanden. Als der Bevölkerungsdruck sich erhöhte, was es nur natürlich, noch weiter "vestan um haf", westwärts übers Meer, vorzustoßen"*²⁵.

Figur 7: Skandinavernes bosætning i vikingetiden

Kilde: https://en.wikipedia.org/wiki/Viking_expansion#/media/File:Viking_Expansion.svg

²³ Jensen, Jørgen, 2001, *op.cit.* p.515.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ Johnson & Juha, *op.cit.* p.123.

Historikere arbejder med en tid, der kaldes for "De store opdagelsesrejser"²⁶. Særligt den Iberiske halvø ud til Atlanterhavet engagerer sig i mægtige rejser²⁷. Columbus opdager Amerika i 1492 og i 1502 fastslår Amerigo Vespucci, at der er fundet en ny verdensdel. Vasco Da Gama fra Portugal sejler rundt om Afrika og når Indien og vender tilbage i 1499. Magellan sejler ud i 1520, og skibet sejler rundt om hele jorden. Se figur 8.

Figur 8: De store opdagelsesrejser

Kilde: http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Afrika/Afrikas_udforskning/opdagelsesrejser

Europæerne sætter sig i bevægelse og går i gang med at underlægge sig hele verden²⁸. Mange hundrede tusinde europæere migrerer ud i verden. I rollen som koloniherrer²⁹ er det ofte som soldater, ingeniører, administratorer, undervisere, missionærer og forretningsmænd. Først efter Anden verdenskrigs afslutning i 1945 afvikles de sidste europæiske kolonier³⁰. Se figur 9 og 10.

Der kan peges på flere forskellige årsager til, at de europæiske stater opretter kolonier³¹. De europæiske stormagter konkurrerer om magt og indflydelse i Europa. Det er naturligt at fortsætte kampen til resten af verden. Industrialiseringen fra slutningen af 1700-tallet betyder, at europæerne har brug for forsyninger af

²⁶ Skovmand, Svend (2009): **Politikens Verdens historie**, Politikens Forlagshus, pp.171-191.

²⁷ Johnson & Nurminen, *op.cit.*, "Iberische Vorstöße in den Atlantik" pp.161-197.

²⁸ Se Bülow; Morten Winther (red.)(2010): **Globalisering - samfundsfaglige perspektiver**, Forlaget Systime. Her tages der udgangspunkt i globalisering, men der er en fin og let tilgængelig beskrivelse af internationaliseringens historie, hvor opdagelsesrejserne og kolonitiden behandles.

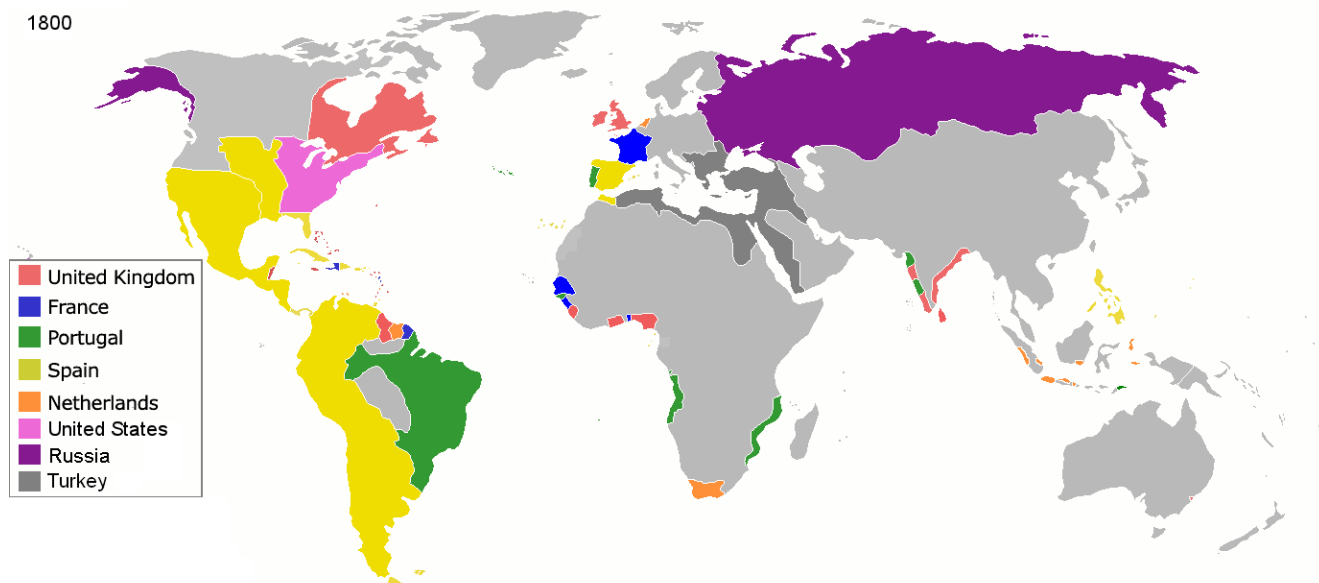
²⁹ Skovmand, *op.cit.*, "Kapløbet om kolonierne" pp.340-361.

³⁰ Bryld, Carl-Johan & Hau, Harry (1995): **Den nye Verden 1945-1995**, forlaget Systime. se "Afkolonialiseringen i Asien og Mellemøsten" og "Afkolonialiseringen i Afrika", pp.37-59.

³¹ En gennemgang af økonomiske teorier, der forklarer kolonialiseringen findes hos Kureer, Henrik (2015): **International økonomi**, A-niveau, Systime 3. udgave. Findes også i e-udgave, "Udviklingsteorier", pp. 622-647.

råvarer i form af bomuld og silke til klædeproduktion. Den nye velstand i de europæiske storebyer giver også en stor efterspørgsel efter eksotiske produkter som kaffe, te, frugter og krydderier. Senere i industrialiseringen har europæerne behov for nye markeder, hvor de kan afsætte deres klæder, maskiner og våben. Endelig har mekaniseringen, nye dyrkningsmetoder og bedre ernæring samt medicin skabt et befolkningsoverskud i Europa³². Kolonierne kan medvirke til at lette befolkningspresset i de europæiske lande.

Figur 9: Kort over kolonialismen år 1800

Kilde: <https://da.wikipedia.org/wiki/Kolonialisme>

I løbet af 1800-tallet og starten af 1900-tallet opstår der et mægtigt befolkningsoverskud i flere europæiske stater. Det betyder mangel på landbrugsjord, sult og fattigdom. Mange europæere emigrerer til nye verdensdele som Nordamerika og Australien. Løst anslået udvandrer 50 millioner europæere³³. I starten af 1900-tallet har Norge mistet 1/3³⁴ af sin befolkning og Sverige 1/5³⁵. En anden opgørelse viser, at udvandringen fra Sverige er på 1.1 million mennesker, fra Norge 750.000 og fra Danmark ca. 300.000³⁶. I perioden fra 1840 til 1914 emigrerer over 50 millioner europæere alene til USA³⁷. Urbefolkningerne i Nordamerika, Sydamerika og Australien bliver nærmest udryddet af de europæiske migranter³⁸. Det er særlig de nye dampskibe og jernbanen, som åbner op for europæernes massemigration. Se figur 11.

32 Mørch, Søren (red.), (1992): **Det europæiske hus, bind 5**, Gyldendal, "Vandringer", p.145.

33 *Ibid.*

34 *Ibid.*

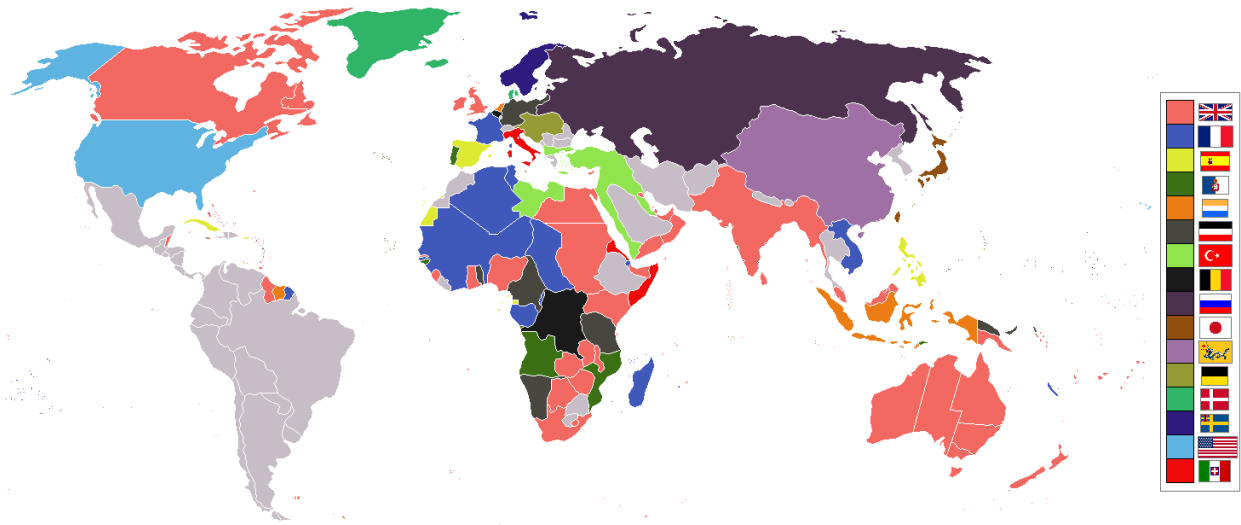
35 *Ibid.*

36 Skovmand *op.cit.* p.300.

37 *Ibid.*

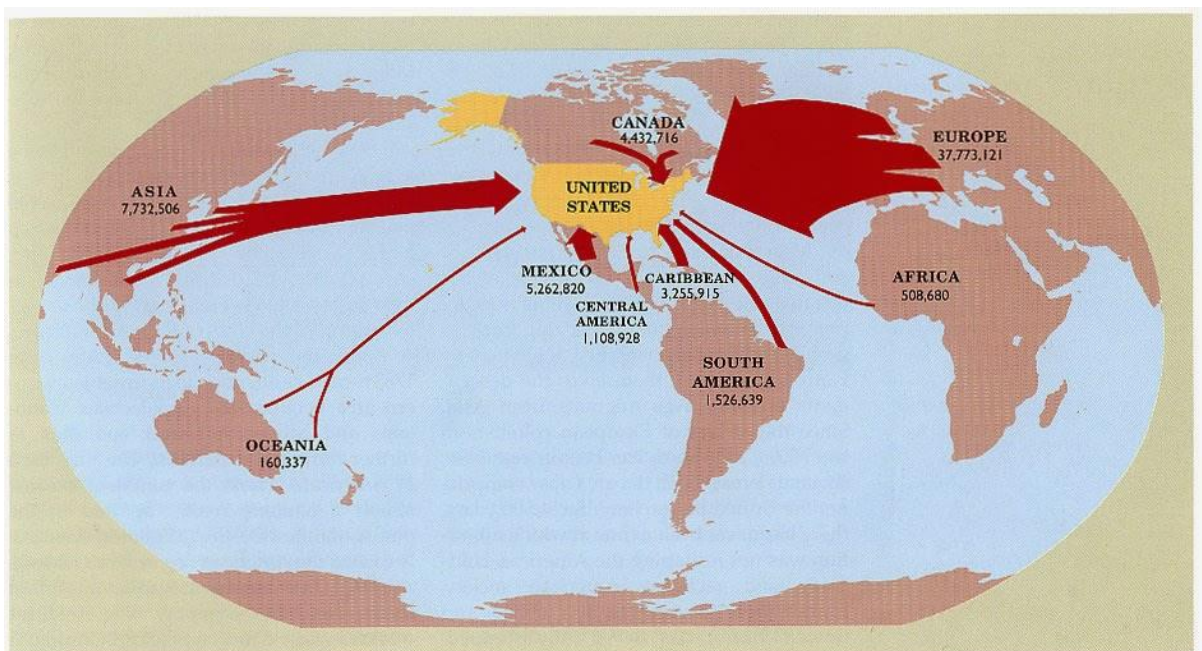
38 Mørch, Søren (red.), (1992): **Det europæiske hus, bind 5**, Gyldendal, "Vandringer", p.144-153.

Figur 10: Kolonialmagter, 1898

Kilde: <https://da.wikipedia.org/wiki/Kolonialisme>

Figur 11: Illustration af migrationen til USA

Sources of U.S. Immigration, 1820–1995

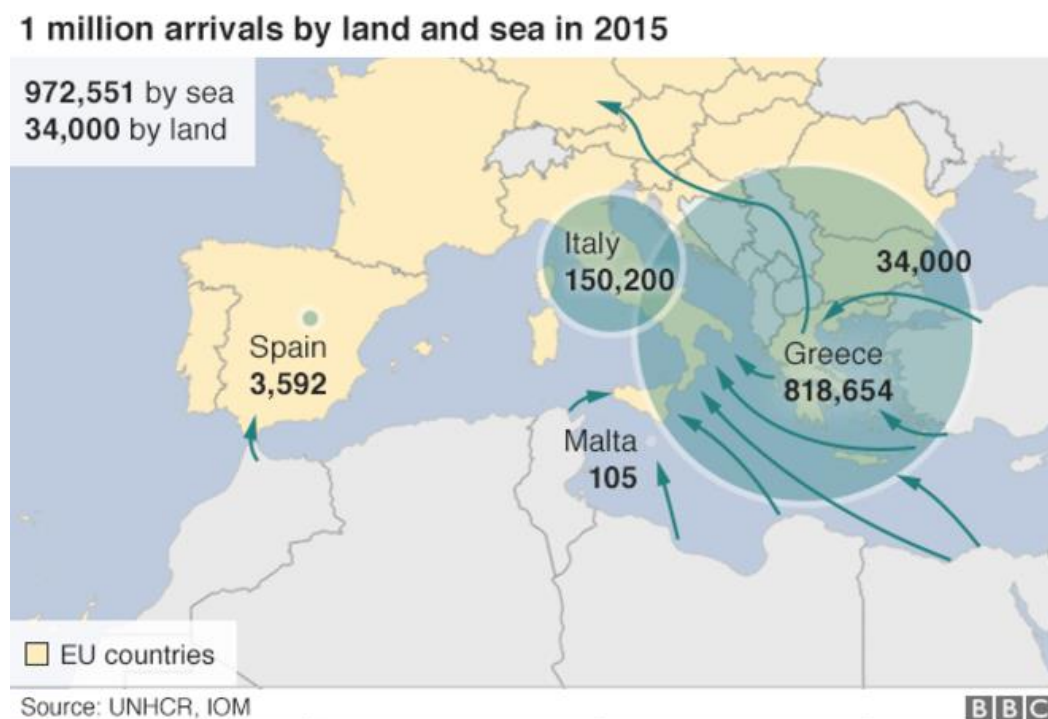
Kilde: Fundet på Google billeder. Anvendes kun som illustration. http://thetravellingteachers.blogspot.dk/2014_10_01_archive.html

Migrationen til EU

2015 var året, hvor det var Europa, der blev ramt af en migrationsbølge. Ved Europa forstås i denne sammenhæng de 28 EU lande. Figur 12 til 15 illustrerer migrationsbølgen.

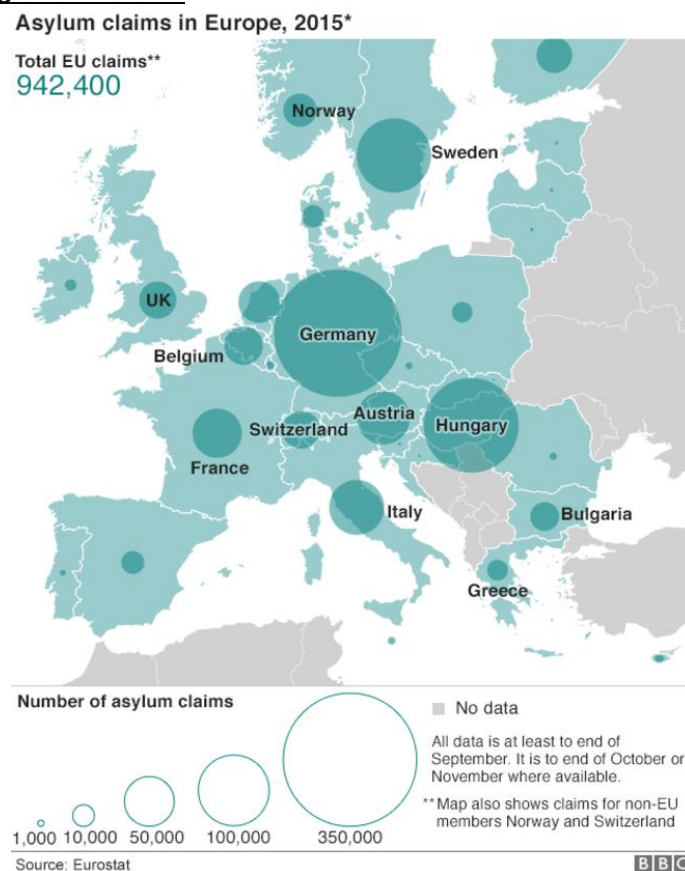
Omkring 1 million mennesker har ifølge BBC forsøgt at få ophold i Europa i 2015 jvf. figur 12. Migranterne søger især mod lande som Tyskland og Sverige. Det fremgår af figur 13. I forhold til landenes indbyggertal er det især Ungarn, Sverige og Østrig, der modtager flest jvf. figur 14. Ifølge figur 15 kommer migranterne primært fra Syrien, Afghanistan, Kosovo og Irak. I forhold til krisen i Syrien er det i særlig grad nabolandene som Tyrkiet og Libanon, der modtager migranter jvf. figur 16.

Figur 12: 1 million migranter til Europa i 2015

Kilde: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>

Figur 13: Hvor søger migranterne hen?

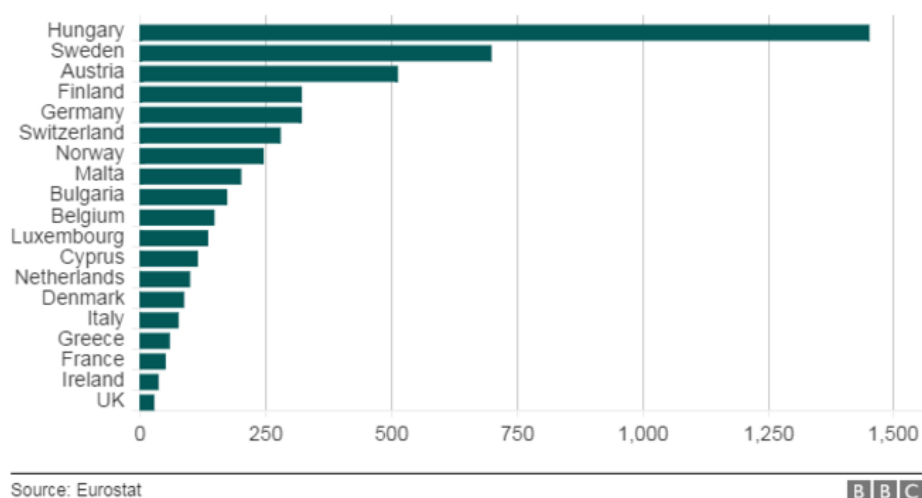

Kilde: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>

Figur 14: Asylansøgere per 100.000 af den lokale befolkning

Asylum applications per 100,000 local population

January - October 2015

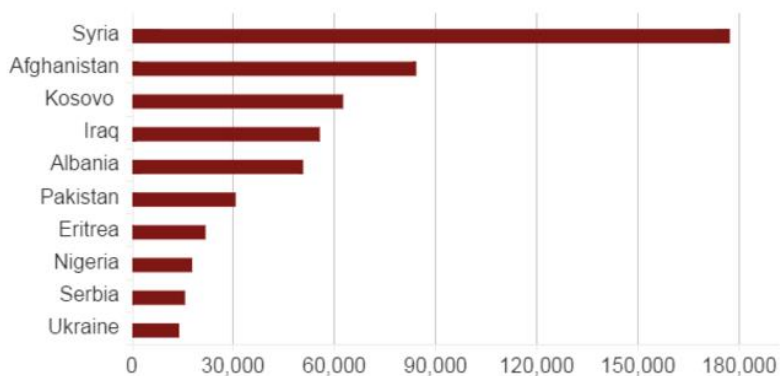

Kilde: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>

Figur 15: Hvor kommer migranterne fra?

Top 10 origins of people applying for asylum in the EU

January - October 2015, first-time applications

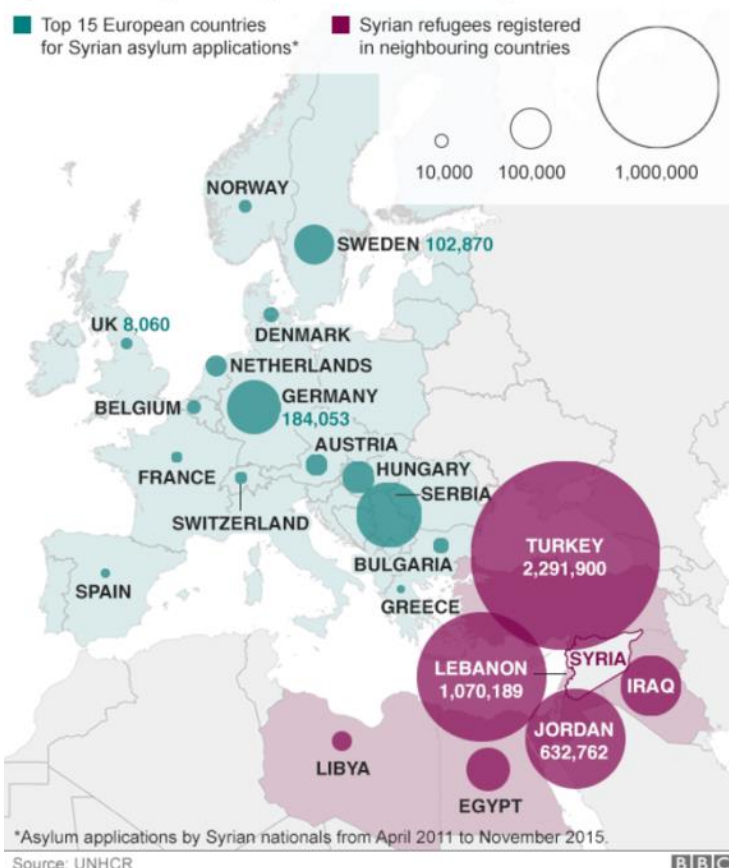
Source: Eurostat

BBC

Kilde: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>

Figur 16: Hvor opholder de syriske flygtninge sig?

Syrians in neighbouring countries and Europe

Source: UNHCR

BBC

Kilde: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>

Typer af migration

Ordet migration har i dag en negativ betydning. Det giver associationer om menneskemasser, der vælter ind over en stats grænser. Migration opfattes som en trussel både for staten, velfærdssystemet og den enkelte borger³⁹. Hvis ordet "**migration**" skiftes ud med "**mobilitet**" bliver betydningen en anden. Mobilitet er en naturlig ting i en globaliseret verden. Mobilitet betyder udveksling af ideer, teknologi og udvikling. Emigration og immigration er fænomener, der tilhører nationalstaternes tid. Det er geografiske enheder, der beskytter deres grænser og har egne statsborgere. Fugle og andre dyr migrerer over store afstande, uden at det skaber problemer.

Det er svært at definere, hvornår en person skifter status fra at være på besøg i et andet land, at være turist, til at blive en immigrant. I litteraturen taler man om et ophold på minimum 1 år. Polske jordbærplukkere i Danmark er ikke immigranter, men blot "**sæsonarbejdere**". Et andet problem er, hvor længe vedbliver en person med at være immigrant? Ændres det, hvis personen får et statsborgerskab i det nye land?

Nedenfor defineres kort de forskellige typer af migration, som mødes i litteraturen⁴⁰.

"Migration" betyder, at mennesker flytter sig fra et område et til andet. **"Emigration"** vil sige, at mennesker forlader et område. Det er udvandring. Mennesker emigrerer fra Afghanistan. **"Immigration"** er, hvor mennesker søger ind i et nyt land. Det er indvandring. Afghanere immigrerer til Danmark. Bemærk, at modtagerlandet måske selv har inviteret migranterne. I slutningen af 1960'erne inviterede Danmark og Tyskland tyrkiske og jugoslaviske "**gæstearbejdere**", fordi landene manglede arbejdskraft. Danmark har tidligere inviteret hollændere til opdyrkning af Amager, tyskere til opdyrkning af Den jyske hede og polakker til at arbejde med roer på Lolland.

"Intern migration" er, hvor migranter bosætter sig et andet sted i landet. Unge thyboere migrerer til de store universitetsbyer. Det kan også være mennesker, der internt er fordrevne på grund af krig eller tørke i landet. De bevæger sig ikke over landegrænser. I 1800-tallet var den største migration fra land til by⁴¹. Det kaldes for "**urbanisering**". **"Ekstern migration"** er, hvor migranter krydser landegrænser. Grænser kan være uklare størrelser i områder, der er præget af borgerkrig, opløsning og dannelse af nye stater. Ekstern migration kan også foregå til andre verdensdele. Det er f.eks. mennesker fra Afrika, der migrerer til Europa. Ekstern migration kan være unge nordmænd, der studerer på DTU i Lyngby ved København.

"Tvungen migration" er, når regeringer f.eks. flytter en befolkning. Det kaldes også for "**ufrivillig migration**". Det kan også være på grund af krig, forfølgelse, sult eller naturkatastrofer at mennesker føler sig tvunget til at flytte sig. Den danske regering tvangsflyttede en oprindelig grønlandsk fangerbefolkning, da Thulebasen skulle etableres efter Anden verdenskrig⁴². I dag er det syrere, der flygter på grund af

³⁹ Se Statsminister Lars Løkke Rasmussens nytårstale den 1. januar 2016. http://stm.dk/ p_14279.html

⁴⁰ Definitionerne stammer primært fra "*Human Migration Guide*", 2005, National Geographic Society, <http://www.nationalgeographic.com/xpeditions/lessons/09/gk2/migrationguidestudent.pdf>; King, Russell (2012): "*Theories and Typologies of Migration: An overview and a primer*", Malmö University, https://www.researchgate.net/publication/260096281_Theories_and_Typologies_of_Migration_An_Overview_and_A_Primer

⁴¹ Se f.eks. Mørch, Søren (red.), (1992): **Det europæiske hus, bind 5**, Gyldendal, "*Vandringer*", p.144-153.

⁴² Se "*Thule Danmarks sorte samvittighed*", Dagbladet Information den 27. maj 2003.

borgerkrig, og afrikanere der flygter fra krig og tørke. Der er kristne rundt i verden, der flygter, fordi de bliver forfulgt. Et eksempel er koptere i Egypten.

"Frivillig migration" vil sige, at personerne ikke er tvunget til at migrere fra området. Personerne har måske lært fransk og er dybt inspireret af den franske måde at leve på. Landet har måske været en tidligere fransk koloni. Derfor vil de unge forsøge at migrere til Paris i Frankrig. **"Sæson migration"**, er hvor ungarere søger til Danmark i salat-sæsonen uden at det formelt er tale om immigration til Danmark.

"Trinvis migration" vil sige, at personer ikke bevæger sig langt i første omgang. Det kan være en bevægelse fra landet til en landsby, og senere videre til en storby. Det kaldes også for **"transit migration"**, hvor migranter fra Det Centrale Afrika i en periode opholder sig og arbejder i Libyen, inden de får råd til at komme over Middelhavet og videre ind i Europa.

"Kædemigration" vil sige, at det først er én person, der migrerer. Andre familiemedlemmer følger efter, fordi den første migrant hjælper til med oplysninger, kontakter og penge. I dansk sammenhæng kan det være **"familiesammenføringer"**. Det kan være en hel landsby, der over tid, migrerer til et bestemt område i udlandet. I bestemte områder bliver der dannet særlige **"indvandreghettoer"** i modtagerlandene. Det kan give en **"migrationsstrøm"**. Denne strøm kan fortsætte på trods af, at de oprindelige forhold i migranternes land har ændret sig. Det er nu blevet en normal skik at drage til udlandet.

"Cirkulær migration" eller **"migration tilbage"** vil sige, at migranterne vender hjem til deres oprindelige land. I dansk sammenhæng hjælper staten med udgifterne til såkaldt **"repatriering"**⁴³.

"Flygtninge"⁴⁴ er ifølge FN's Flygtningekonvention fra 1951 defineret som en person, der:

*"som følge af velbegrunnet frygt for forfølgelse på grund af sin race, religion, nationalitet, sit tilhørsforhold til en særlig social gruppe eller sine politiske anskuelser befinder sig uden for det land, i hvilket han har statsborgerret, og som ikke er i stand til eller - på grund af sådan frygt - ikke ønsker at søge dette lands beskyttelse"*⁴⁵

I FN sammenhæng anses en person ikke for flygtning, fordi personen flygter fra fattigdom eller naturkatastrofer. Danmark har forpligtet sig til at modtage såkaldte **"kvoteflygtninge"** fra FN. I dansk sammenhæng tales der også om **"konventionsflygtninge"** og **"krigsflygtninge"**⁴⁶. Migranter kan anmode om **"politisk asyl"** i de lande, de immigrerer til. Kun hvis de anses for forfulgte, får de politisk asyl. Der gives også asyl af humanitære grunde. **"Legal indvandring"** og **"illegal indvandring"** vil sige, at de første personer lever lovligt i landet. De har **"opholdstilladelse"**. De illegale har ikke opholdstilladelse og må principielt ikke være i landet. Det kan også kaldes for **"papirløse migranter"** eller **"irregulære migranter"**.

⁴³ Dansk Flygtninge hjælp, "Materiale om repatriering", december 2015, <https://flygtning.dk/danmark/om-at-vende-hjem/materiale-om-repatriering>

⁴⁴ Se f.eks. publikationen "25 spørgsmål og svar om flygtninge" [op.cit.](#)

⁴⁵ <https://flygtning.dk/nyheder-og-fakta/25-sp%C3%B8rgsm%C3%A5l-og-svar-om-flygtninge>

⁴⁶ Se oversigt hos DR, 3. september 2015, "Fakta: Hvad er en flygtning?". Der er en lille film. <http://www.dr.dk/nyheder/indland/fakta-hvad-er-en-flygtning>

Årsagerne til migration anvendes ofte som et præfix foran migration. Der kan således tales om "**politisk migration**", "**økonomisk migration**", "**arbejdsmigration**", "**økologisk migration**", "**ægteskabsmigration**", "**studentermigration**", "**pensionistmigration**", "**klimamigration**" og "**ekspertmigration**". Uden præfix findes der også begreber som "**Brain drain**" og "**Brain gain**" samt "**Human trafficking**". Endelig er der begreber som "**turisme**", "**dannelsesrejser**" og "**pilgrimsrejser**" til Rom, Jerusalem eller Santiago de Compostela samt "**hajj**" til Mekka. Nogle af begreberne vil der blive redegjort for senere i artiklen.

Problemstillinger, metoder og teorier

Som det er fremgået, er det ikke et nyt fænomen, at mennesker migrerer. Fænomenet rejser en række interessante spørgsmål. Hvorfor migrerer mennesker? Hvad er motiverne? Hvordan påvirker migrationen det område og land, som mennesker udvandrer fra? Hvordan påvirkes det område og land, hvor migranterne bosætter sig? Hvad er det for nogle mennesker, der migrerer? Hvorfor er der mennesker, der ikke migrerer? Er der nogle særlige karakteristika ved de områder og lande, som sender migranter ud i verden? Hvordan forholder befolkninger og politikere sig i indvandrer- og udvandrerlandene til immigrationen? Hvordan ser migranterne på deres eget og det nye land? Har de rige i-lande brug for migranterne i deres økonomi eller er indvandringen en økonomisk byrde? Hvad betyder immigrationen for lønniveauet, velfærdsmodellerne og kulturen i-landene? Kan og skal migration forhindres? Hvordan? Er migration godt eller dårligt for samfundsudviklingen i både indvandrer- og udvandrerlandene? Kan migration skabe udvikling i Den tredje verden?

Det er også muligt at opstille en række paradokser. Hvorfor er det ikke de fattigste, der flygter fra fattigdom? Hvorfor migrerer mennesker fra deres hjemmeger, når det er farligt og utrygt? Hvorfor er der migranter, der rejser meget langt væk fra deres oprindelsesland, når det er oplagt, at slå sig ned i et nabo-område? Hvorfor er der migranter, der vender tilbage til deres oprindelsesland? Hvorfor er der immigranter, som ikke vil lade sig integrere i modtagerlandet? Hvorfor skal de lade sig integrere? Hvorfor må rige pensionistmigranter gerne migrere til områder med sol uden at lade sig integrere? Hvorfor er politikere i de rige lande skeptiske overfor migration, når mange i-lande har en befolkning, der ældes, og landene kommer til at mangle arbejdskraft i fremtiden?

Der kan naturligvis opstilles mange flere spørgsmål og paradokser.

Fænomenet migration studeres af flere forskellige videnskabelige discipliner og tilgange⁴⁷. Både økonomer, geografer, historikere, demografer, sociologer, antropologer, socialpsykologer, etnologer og politologer arbejder med området. Som følger heraf anvendes der også forskellige metoder⁴⁸. Økonomer, geografer og demografer anvender især den "**kvantitative metode**", hvor de forsøger at forklare fænomenet på baggrund af tal og statistik. Det er "**hårde data**". De opstiller "**hypoteser**" og arbejder både "**deduktivt**" og "**induktivt**". På engelsk taler man om "**Hard social science**"⁴⁹. Antropologer og socialpsykologer arbejder gerne med den "**kvalitative metode**". Fokus er på "**bløde data**". På engelsk taler man om "**soft social**

⁴⁷ King, *op.cit.* p.9-10; Haas, Hein de (2007): "*Migration and Development: A Theoretical Perspective*", International Migration Institute, University of Oxford, Draft Paper, p.9. <http://www.imi.ox.ac.uk/pdfs/wp/wp-09-08.pdf>

⁴⁸ Se f.eks. Langkjær, Jens et al. (2015): **MetodeNU**, Forlaget Systime. Se metodeafsnit i den elektroniske udgave af Kureer, Henrik (2015): **International økonomi, A-niveau**, Systime 3. udgave, kap. 33. "**Økonomisk metode**". Se også Kureer, Henrik og Frederiksen, Claus, L (2012): **Samfundsfag C**, Forlaget Systime, kap. 25 "**Samfundsfaglig metode**", pp. 383-395.

⁴⁹ Haas *op.cit.* p. 65.

science"⁵⁰. De prøver at forstå migration med udgangspunkt i lange interviews med migranter⁵¹. De fortolker, hvor økonomer beregner. Historikere prøver at forstå tidligere migrationer⁵². De lægger stor vægt på at fremdrage gode kilder. Politologer prøver at forstå det politiske spil omkring ud- og indvandring med særlig vægt på lovgivningen⁵³. Internationale traktater og konventioner samt staters lovgivning i forhold til migration giver også jurister en plads i forhold til fænomenet migration. Endelig er det muligt at anlægge et kulturperspektiv på fænomenet. Hvad betyder indvandringen for modtagerlandets kultur? Vil der over tid ske en "*assimilation*", "*segregation*" eller "*integration*?"⁵⁴

Migrationsteorierne nedenfor lægger vægt på forskellige "*analyseenheder*" og "*forklaringsniveauer*". Der er teorier, der lægger vægten på individet, familien, samfundet eller hele det globale økonomiske system. Nogle teorier lægger vægten på mennesket som "*aktør*". Det er det enkelte menneske, som selv beslutter sig for at migrere. Andre teorier påstår, at det er strukturerne, der er vigtigst. Menneskets adfærd er her bestemt af upersonlige "*strukturer*". Nyere teorier lægger vægt på kombinationen af aktør og struktur. Det kombineres i begrebet "*strukturetion*"⁵⁵. Teorierne kan rubriceres i forhold til om de befinder sig på "*mikro*", "*mesa*" eller "*makroniveau*".

Migrationsforskerne er enige om, at fænomenet migration er så komplekst, at det ikke kan forklares med udgangspunkt i kun en teori eller metode⁵⁶. Problemet er snarere, at analyser omkring migration i udpræget grad mangler teoretisk fundering⁵⁷ og i stedet bliver empiriske beskrivelser. Endelig er området meget politiseret og kommer let til at handle om holdninger frem for fakta. Fænomenets kompleksitet lægger op til, at teorier og metoder kombineres⁵⁸.

Hvorfor migrerer mennesker?

Nedenfor præsenteres et udvalg af teorier, der forsøger at give en forklaring på migration. Det anbefales at læse den originale litteratur, da præsentationerne kun har karakter af oversigter. Der er tale om en grov forenkling af teorierne, da der findes mange nuancer.

Malthus

Der kan være mange grunde til, at mennesker flytter sig fra et område til et andet. Jægere og samlere har altid måtte bevæge sig i takt med årstider og jagtrevirer. Selv i dag findes mennesker, der lever som nomader.

Problemet med manglende føde blev indfanget af den klassiske økonom og demograf Thomas Robert Malthus (1766-1834)⁵⁹. Han er særlig kendt for sin teori om, at en befolkning vil vokse hurtigere end fødevareforsyningen. Se figur 17. Forudsætningen er her, at arbejderne får det bedre. Det vil betyde, at de

⁵⁰ Haas, *op.cit.* p. 65.

⁵¹ Se f.eks. Valentin & Olwig, *op.cit.*

⁵² Se f.eks. Mørch, Søren (red.), (1992): *Det europæiske hus, bind 5*, Gyldendal, "Vandringer", p.144-153.

⁵³ Det politiske system kan forstås med udgangspunkt i Easton og hans definition af politik. Partiernes konkrete standpunkter til flygtninge og migration kan fortolkes ud fra Molins model. Modellerne findes i *SamfNU STX & HF-B-niveau*, Systemte, 2. udgave, pp. 131-134; 200-202.

⁵⁴ Begreberne forklares i *SamfNU STX & HF-B-niveau*, *op.cit.* pp.77-78.

⁵⁵ Se om strukturation hos Kaspersen, Lars Bo (1997): "Anthony Giddens" pp. 402-403 i Andersen, Heine og Kaspersen, Lars Bo (1997): *Klassisk og moderne samfundsteori*, Hans Reitzels Forlag.

⁵⁶ King, *op.cit.* p.11; Nielsen et al. (2002): *Verden i forandring V*, Syddansk Universitetsforlag, pp. 16-18.

⁵⁷ Haas *op.cit.* p.4.

⁵⁸ *Ibid.* p. 66.

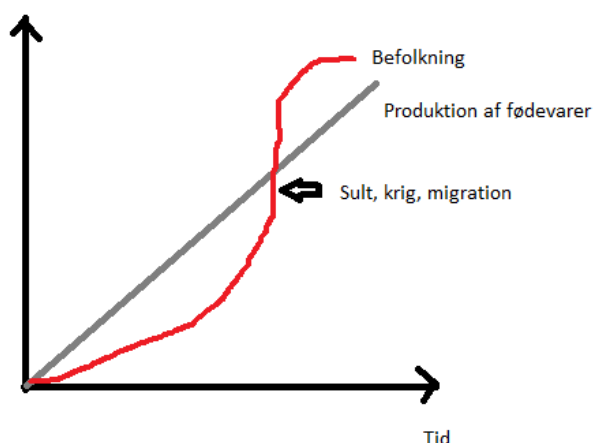
⁵⁹ Se Lübcke, Poul (1995): *Politikens bog om politiske ideer, En grundbog om liberalisme og socialisme*, Politikens Forlag, p.69.

automatisk vil formere sig. På sigt vil der igen opstå sult og fattigdom pga. overbefolkning. Malthus mener, at befolkningspresset kun kan holdes nede af krig, sygdom, sult eller en statslig kontrol⁶⁰.

I dag findes der en såkaldt "**neomalthusiansk**" ide om, at verdens befolkningstal vil fortsætte med at stige, hvis ikke sygdom, hungersnød, krige eller stater indfører børnebegrænsningsprogrammer⁶¹.

Den malthusianske ide kan kobles sammen med en ide om, at overbefolkning medfører fattigdom og sult, som igen sætter mennesker i bevægelse mod nye egne. Malthus selv forsøger ikke at forklare migration.

Figur 17: Illustration af Malthus teori

Kilde: Tegnet og tillempet af Peter Gorm Larsen inspireret af figur på nettet: <http://web1.cnre.vt.edu/lsg/3104/Overpop.%20FINAL/Poverty4.html>

Ravenstein, push-pull og gravitation

Ravenstein var tysk geograf, der arbejdede i Storbritannien. Han opstiller en række love i 1885 omkring migration⁶². Lovene tager udgangspunkt i neoklassisk økonomisk teori⁶³.

- 1) Migration vokser i takt med udviklingen af industri, handel og transportmuligheder.
- 2) De fleste migranter rejser kun over korte afstande og ofte til byer.
- 3) Hurtigt voksende byer tiltrækker migranter fra nærtliggende landområder.
- 4) Enhver strøm af migranter skaber en modstrøm. Der er migranter, som vender tilbage.
- 5) Migranter, der kommer langt fra, vælger storbyer.
- 6) Mennesker fra landet har en større sandsynlighed for at emigrere end mennesker bosat i byer.
- 7) Store byer vokser primært på grund af migration og sekundært pga. en naturlig vækst i form af indbyggernes afkom.
- 8) Migration sker ofte trinvis, så migranter kan have haft flere længere ophold undervejs til bestemmelsesstedet.
- 9) Migranter er ofte voksne mennesker. De fleste migranter, der krydser grænser, er unge mænd. Kvinder deltager med større sandsynlighed i intern migration.
- 10) Den primære årsag til migration er økonomisk.

⁶⁰ Ibid.

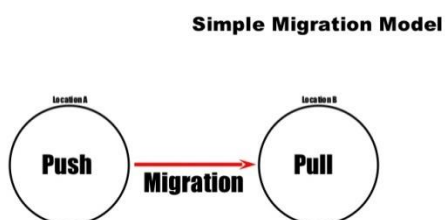
⁶¹ Ibid. p.257.

⁶² Gennemgangen af Ravenstein tager udgangspunkt i "Human Migration Guide", *op.cit.* p.3; King, *op.cit.* p.12; Haas, *op.cit.* p.12.

⁶³ Se Kureer *op.cit.* kapitel. 19, "Økonomiske skoler".

Ravensteins teori er sammenfattet i den enkle ide om "**push**" (skubbe) og "**pull**" (trække)⁶⁴. Der er faktorer, der skubber personen væk fra hjemegnen. Det kan være fattigdom, manglende beskæftigelse, naturkatastrofe, forfølgelse eller krig. Omvendt er der faktorer, der virker tiltrækkende i andre områder og lande. Personen har måske hørt om bedre arbejdsmuligheder, mere rigdom, et socialt velfærdssystem og fred og tryghed i almindelighed. Se figur 18. Det behøver naturligvis ikke at være et korrekt billede af situationen i det fremmede område eller land.

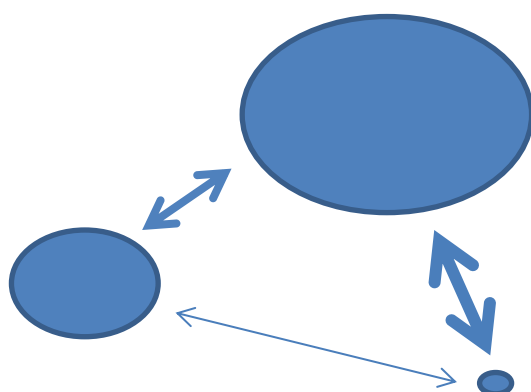
Figur 18: Sempel migrationsmodel

Kilde: <http://www.slideshare.net/geographyalltheway/ib-geography-population-migration-models>

Ravensteins tanker har givet inspiration til den såkaldte "**gravitationsmodel**"⁶⁵. Lige som store legemer i verdensrummet tiltrækker mindre legemer, tiltrækker store befolkningscentre andre befolkningsområder i nærheden. Jo længere væk fra det store befolkningscenter, jo mindre tiltrækning. Se figur 19. Loven kan formuleres på den måde, at størrelsen af migrationen fra to områder, er direkte proportional med produktet af de to befolkningscentres størrelse. Endvidere, at der er en negativ sammenhæng i forhold til afstandene mellem de to centre. Afstand formindsker størrelsen af migrationen.

Figur 19: Illustration af gravitationsmodellen

Kilde: Peter Gorm Larsen

⁶⁴ Nielsen et al. *op.cit.* p.19.

⁶⁵ King, *op.cit.* p.12.

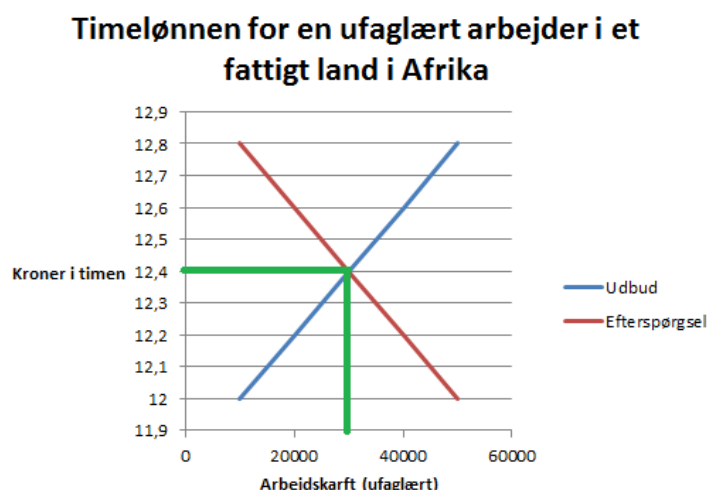
Jo kortere afstand mellem objekter, og jo større masse et objektet har, jo mere trækker det (pull).

klassisk økonomisk teori

Ravensteins love bygger på den klassiske økonomiske teori⁶⁶. Den tager udgangspunkt i, at der er et marked for arbejdskraft⁶⁷. Prisen på arbejdskraft bestemmes af "*efterspørgsel*" og "*udbud*" af arbejdskraft. De frie markeds kræfter medvirker til, at der etableres en "*ligevægtspris*", hvor markedet "*cleares*"⁶⁸. Her er der hverken "*overskudsudbud*" eller "*overskudsefterspørgsel*". Det forudsættes, at der er "*fuldkommen konkurrence*". Når det handler om arbejdskraft, tales der om løn og ikke pris. I stedet for varemængde, anvendes arbejdstimer eller personer. I ligevægtssituationen er der ingen arbejdsløse.

Migration kan opstå, hvis der er stor forskel på f.eks. en ufaglærts løn i et rigt vesteuropæisk land og så et fattigt "*udviklingsland*". Forklaringen kan være, at der er et stort udbud af arbejdskraft i det fattige land og/eller en lille efterspørgsel efter arbejdskraft. Det vil give en lav ligevægtsløn, alt andet lige. Se figur 20. Omvendt kan der i et rigt vestligt land være stor efterspørgsel på arbejdskraft og/eller lav udbud af arbejdskraft. Det vil give en høj ligevægtsløn. Se figur 21. De to situationer betyder, at der nu er opstået en uligevægt eller "*mismatch*" på det globale arbejdsmarked efter ufaglært arbejdskraft. Klassiske økonomer understreger nødvendigheden af en ny ligevægt. Der er flere løsninger på problemet. Virksomhederne i de rige "*i-lande*" kan flytte produktionen ud til den billige arbejdskraft i udviklingslandene, eller arbejdskraften kan bevæge sig mod den højere løn i de rige lande. Ifølge teorien vil processerne fortsætte til, at der er opstået en ny ligevægt på det globale arbejdsmarked for ufaglært arbejdskraft. Lønniveauerne vil nærme sig hinanden, men de vil ikke blive ens. I et rigt i-land vil der være større leveomkostninger, og for migranter vil der være udgifter forbundet med rejsen. Derfor vil der være en lønforskel mellem de to markeder.

Figur 20: Lav timeløn i et fattigt udviklingsland

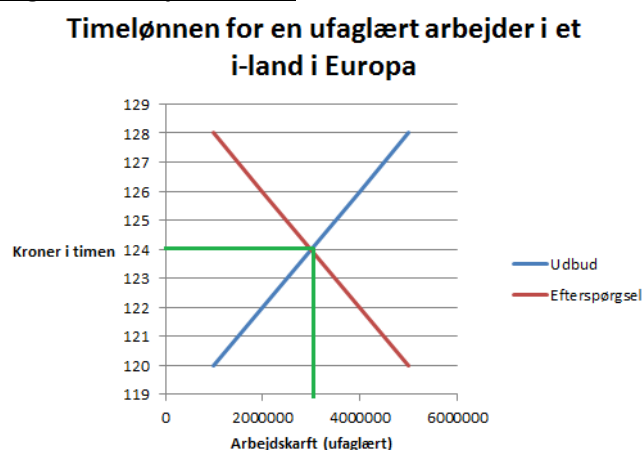
Kilde: Peter Gorm Larsen

⁶⁶ Haas, *op.cit.* pp. 11-14.

⁶⁷ Se Kureer, *op.cit.* kapitel 4, "*Prisdannelsen*" og kapitel 6, "*Arbejdsmarkedet*".

⁶⁸ *Ibid.*

Figur 21: Høj timeløn i et rigt vesteuropæisk land

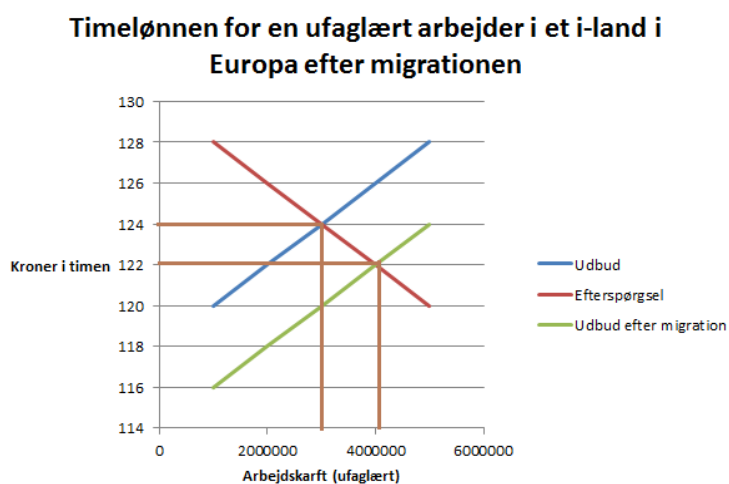

Kilde: Peter Gorm Larsen

Figurerne 20 til 23 illustrerer et eksempel på, hvorfor der opstår "**arbejdsmigration**". Lønnen i det fattige u-land for en ufaglært er ca. 12 kr. og 40 øre i timen jævnfør figur 20. Det kan være Tunesien. I det rige europæiske land er timelønnen 10 gange højere. Det kan være Frankrig. Her vil den potentielle migrant opnå en timeløn på, hvad der svarer til 124 kr. Jævnfør figur 21.

De ufaglærte tunesere emigrerer fra landet, bevæger sig over Middelhavet og immigrerer til Frankrig. Mange andre tunesere gør det samme. Som det ses af figur 22 opstår der nu et større arbejdsudbud i Frankrig. Udbudskurven parallelforskydes til højre. Alt andet lige, falder ligevægtslønnen fra 124 kr. til 122 kr. Ud fra klassisk økonomisk tankegang, hvor der ikke inddrages fagforeninger eller begrænsninger for arbejdskraftens frie bevægelighed, vil en øget migration afstedkomme lønnedgang i Frankrig. Arbejdsgiverne i Frankrig kan glæde sig over de faldende lønomkostninger. "**Priskonkurrenceevnen**"⁶⁹ i Frankrig bliver forbedret, alt andet lige. De ufaglærte arbejdere i Tunesien kan også glæde sig. Arbejdsudbuddet falder og timelønnen stiger en smule jvf. figur 23.

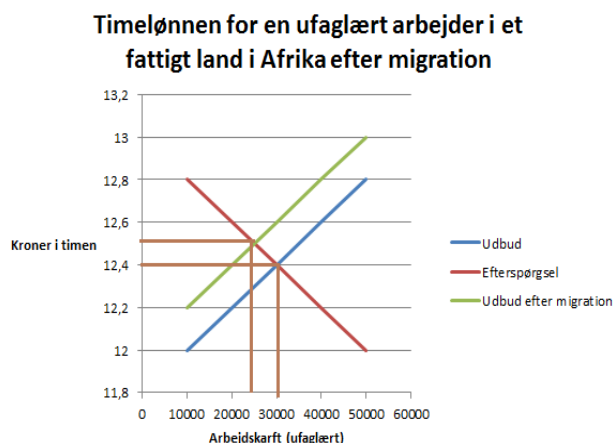
Figur 22: Migration til rige i-lande

Kilde: Peter Gorm Larsen

⁶⁹ Se Kureer, op.cit. kapitel. 23, "**Konkurrenceevne**".

Figur 23: Migration fra et fattigt udviklingsland

Kilde: Peter Gorm Larsen

Mekanismen ovenfor kan også gælde internt i et land, hvor der er et rigt center med en storby og en fattig udkant.

Ud fra klassisk økonomisk teori vil arbejdskraften bevæge sig, hvis markedet er frit, grænserne er åbne, og der er en uligevægt. Migrationen vil stoppe, når der er opnået en ny ligevægt. Fri bevægelighed af arbejdskraft vil optimere brugen af arbejdskraftressourcer og give billigere varer og tjenesteydelser. Det er en af ideerne bag EU's Indre marked⁷⁰.

Udover "**produktionsfaktorerne**" "**arbejdskraft**" og "**jord**" findes der også "**kapital**"⁷¹. Udviklingslandene er karakteriseret ved, at de ikke har meget kapital i forhold til de rige industrialiserede lande. Migration vil betyde, at arbejdskraften i migranternes hjemmelande bliver mere knap, men rigeligere i de nye modtagerlande. Processen vil give et incitament til at flytte kapital, dvs. maskiner og ny teknologi, fra de rige lande til de fattige, da kapitalen vil blive aflønnet bedre. Kapitalstrømmen vil gå modsat migrations strømmen⁷².

Teorien er i familie med "**faktorudrustningsteorien**"⁷³. Den siger, at "**arbejdsintensiv**" produktion foregår der, hvor der er meget og billig arbejdskraft. "**Kapitalintensiv**" produktion foregår omvendt der, hvor arbejdskraften er dyr, og hvor det bedre kan betale sig at anvende maskiner og ny teknologi. Over tid vil der ifølge klassisk økonomisk tænkning ske en udligning af lønniveau og forrentningen af et kapitalapparat på de forskellige markeder. I korthed kan migration fra fattige lande medføre, at der investeres i maskiner og ny teknologi i landene. Investorerne kommer fra de rige i-lande. Migration kan skabe udvikling i de fattige lande. Dette tankegods anvendes af liberale moderniseringsteoretikere, som omtales nærmere i afsnittet om "**moderniseringsteori**".

⁷⁰ Se Kureer, *op.cit.* kapitel. 29.3 "Det Indre marked"

⁷¹ Se gennemgang hos Massey, Douglas S. et al. (1993): "Theories of International Migration: A Review and Appraisal", Population and Development Review, Vol. 19, No.3 pp. 431-466; http://www2.dse.unibo.it/ardeni/papers_development/Massey.pdf.

⁷² Haas, *op.cit.* p.12.

⁷³ Kureer, *op.cit.* pp.544-545; Haas, *op.cit.* p.12.

Vandringen af arbejdskraft og kapital behøver ikke kun at være mellem fattige u-lande og rige i-lande. Det kan også være mellem forskellige lande og områder i EU. Det kan være rumænere, der arbejder i Danmark og danske investorer, der opkøber rumænske virksomheder.

Teorien kan også bidrage til at forklare den store vandring fra land til by de sidste par hundrede år. Som tidligere nævnt kaldes fænomenet for **"urbanisering"**⁷⁴. Den teknologiske udvikling øger landbrugets produktivitet og mindsker efterspørgslen på arbejdskraft på landet. Lønnen falder i landbruget. Teknologien bag industrialiseringen skaber grobund for fabrikker i byerne. De mangler arbejdskraft. Efterspørgslen stiger og lønnen stiger. Det får mennesker til at vandre mod byerne.

Den klassiske økonomi tager udgangspunkt i, at der er nogle usynlige kræfter, der forsøger at genetablere en ligevægt. Adam Smith skrev om en **"usynlig hånd"**⁷⁵. Forklaringen på migration er således en struktur på makroniveau, og findes ikke hos den enkelte aktør.

Rational choice teori

Denne retning inden for samfundsvidenskab tager udgangspunkt i, at individet kan træffe et fornuftigt valg dvs. **"rational choice"**⁷⁶. Individet forsøger at maksimere sin individuelle nytte ved at foretage en **"cost-benefit"** analyse af forskellige muligheder. Med andre ord, hvilke omkostninger og fordele er der ved et givet valg. Tilgangen kan også anvendes til at forstå migration⁷⁷. Den mulige migrant overvejer ulemper (costs) og fordele (benefits) ved at blive eller begynde at migrere til et nyt område eller land⁷⁸.

Individet er den centrale aktør, og det er her forklaringen på migration skal findes. Fokus er på mikro-niveauet. Det handler ikke kun om lønforskelle mellem områder og lande. I kalkulen indgår også overvejelser omkring muligheden for at finde arbejde, få opholdstilladelse, overvinde sprogbarrierer, tilpasse sig en fremmed kultur og et andet klima, risikoen ved rejsen og muligheden for at blive sendt tilbage. Beslutningen er kompleks. Migration kan ikke blot forklares ud fra udbuds- og efterspørgsels kurver.

Overvejelserne bygger også på den forventede indtægt det nye sted. Individet tager også overvejelser med i forhold til investeringen i **"human capital"**, dvs. uddannelse. Hvor får individet mest ud af sin uddannelse, kompetencer og sprogkundskaber? Derfor er det ofte ikke de dårligst uddannede, der migrerer. Det kan være den irakiske tandlæge, den syriske ingeniør eller den færdiguddannede økonom fra Ålborg, der migrerer til København. Det er heller ikke de dårligst uddannede unge, der emigrerer fra udkanten Thisted. Det kaldes for **"Brain drain"**⁷⁹, når det er de dygtigste og bedst uddannede, der migrerer fra et område.

⁷⁴ Se udviklingen af det moderne samfund og urbanisering hos Øe, Michael (2011): *"Det moderne samfund"* og *"Det senmoderne samfund"*, pp.21-38 i **SamfNU STX & HF-B-niveau**, Systime, 2. udgave. Se også Mørch, Søren (red.), (1992): **Det europæiske hus, bind 5**, Gyldendal, "Vandringer", p.144-153. Endelig beskrives hele urbaniseringen i Danmark grundigt hos Mørch, Søren (1983): **Den ny Danmarks Historie 1880-1960**, Gyldendals Bogklub.

⁷⁵ Se en grundig gennemgang af de forskellige økonomiske skoler hos Pedersen, Kurt (1981): **Den økonomiske teoris rødder**, Forlaget Systime. Den usynlige hånd omtales på pp. 20-23.

⁷⁶ Se f.eks. Andersen, Jørgen Goul (1995): **Politik og samfund i forandring**, Columbus, afsnittet "Adfærdsteori" pp. 19-21.

⁷⁷ Nielsen et al. *op.cit.* p.19.

⁷⁸ Se gennemgang hos Massey, *op.cit.* pp 434-436.

⁷⁹ Haas, *op.cit.* p.26.

Den potentielle migrant har en opfattelse af et *"områdes nytteværdi"*. Hvor meget nytte forestiller personen, at et givet område vil bibringe. Ønskeligheden af et område vurderes ud fra sociale-, økonomiske- og kulturelle forhold. Områdets herlighedsværdier inddrages også. Personen kan sammenligne nytteværdierne af forskellige områder og derfra træffe en afgørelse om migration og destinationsområde. Der er en funktion mellem distancen til et område og en faldende nytteværdi. Migration sker derfor ofte til nærområder. Det fremgår af figur 16, som viser, hvor de syriske migranter søger hen.

Den potentielle migrant ser på sin livssituation relativt i forhold til andre i sit hjemland og udlandet. Hvis alle er ludfattige, skaber det ikke nødvendigvis emigration. Men hvis nogle er rigere og klarer sig bedre, kan det være en grund til at emigrere. Empirien viser, at migration ikke nødvendigvis sker fra de fattigste områder i verden. Det er ikke de fattigste, der migrerer⁸⁰.

Hass skriver:

*"In contrast to popular perceptions, it tends not to be the poorest and most miserable who leave because a certain threshold of wealth is required to overcome the costs and risks involved in migrating."*⁸¹

Netværksteori

Der kan iagttages særlige mønstre i migrationen. Ofte synes de teorier, der har fokus på den enkelte aktør, at være utilstrækkelige til at forklare migrationen.

Teorien *"New Economics of Labour Migration (NELM)"*⁸² forsøger at forklare migration ud fra de netværk den potentielle emigrant indgår i⁸³. Det kan være en husholdning, familie eller slægt. I landbrugssamfund kan familierne finde det hensigtsmæssigt, at sende én eller flere familiemedlemmer ind til byen for at arbejde⁸⁴. Det sker f.eks. i Kinas landområder. Det kan også være fornuftigt, at sende et medlem til et rigt i-land. Håbet er, at investeringen vil lønne sig. Emigranten kan sende penge hjem til familien. Det kaldes for *"remitter"*. Empirien viser, at migranter sender store pengebeløb tilbage til oprindelseslandet⁸⁵. Der er forskere, der mener, at pengene kan skabe udvikling og vækst i de fattige områder og lande.

Hass skriver:

*"...reviews, have pointed at the potentially positive role of migrants and remittances in social, economic and political transformation process in countries and communities of origin."*⁸⁶

Beløbene er ofte større end den udviklingsbistand områderne modtager. Ifølge tidligere generalsekretær for FN, Kofi Annan, overførte migranter 2.900 milliarder kroner i 2014 til deres hjemlande⁸⁷. Det er dog

⁸⁰ Ibid. pp. 5, 8, 29.

⁸¹ Ibid. pp. 29.

⁸² Ibid. pp. 50-55.

⁸³ Massey, *op.cit.* pp. 416-440; King, *op.cit.* p.22-23.

⁸⁴ Haas *op.cit.* p. 51.

⁸⁵ Ibid. pp. 58.

⁸⁶ Ibid., pp. 40.

⁸⁷ Rothstein *op.cit.* p29.

tvivlsomt om de såkaldte "**remitter**" kan løfte tilbagestående områder og lande ud af fattigdom og underudvikling⁸⁸.

NELM kan også forklare det empiriske fænomen, at det sjældent er de fattigste mennesker, der migrerer. NELM ser migration som en slags forsikring for familier⁸⁹. I de fattige områder kan landbrugsproduktionen slå fejl på grund af tørke. Verdensmarkedspriserne for landbrugsprodukter kan falde drastisk⁹⁰. De fattige bønder har ikke mulighed for at forsikre sig. De kan også blive ramt af arbejdsløshed eller sygdom. Her kan penge fra et familiemedlem i udlandet være en stor hjælp. Penge fra "**rige**" familiemedlemmer i udlandet kan også anvendes til investeringer i maskiner og ny teknologi.

Virkeligheden viser, at der er migranter, som vender tilbage til deres oprindelsesland. De kommer ofte hjem med penge og viden. Det kan skabe udvikling. Det kaldes for "**cirkulær migration**". Emigranter kan også skabe et incitament for dem der bliver tilbage til at uddanne sig yderligere. Forskere taler om "**Brain gain**"⁹¹.

Den nye økonomiske teori om "**arbejdsmigration**" kan udbygges til en overordnet teori om netværk, der afstedkommer "**kædemigration**". Immigranter fortæller deres familier og venner i hjemlandet om, hvor godt der er i det nye land. Det kan medføre, at familier og venner også emigrerer. Omkostninger ved at emigrere er blevet mindre. Nu har de potentielle migranter slægtninge og venner i udlandet, der kan hjælpe med det praktiske. Det føles mere sikkert at rejse. "**Cost-benefit**" analysen bliver anderledes. Immigration til et land vil ifølge "**netværksteorien**" tiltrække endnu flere immigranter.

Analyseenheden er her familien. Der er tale om "**mesoniveauet**". Niveauet er over "**mikroniveauet**", hvor det er individet, der er den centrale analyseenhed.

Den klassiske økonomiske teori undlader helt at se på familiers samlede økonomiske situation. Teorien forholder sig ikke til det faktum, at emigranter sender penge hjem og evt. vender tilbage efter år i udlandet.

Moderniseringsteori

De følgende to teorier, "**moderniseringsteori**" og "**afhængighedsteori**", er "**systemteorier**". De forsøger at forklare migration på baggrund af nogle overordnede strukturer i samfundet og det internationale system. Her er analyseenheden ikke det enkelte individ eller familien, men nogle grundlæggende strukturelle forhold.

Moderniseringsteori forbindes med den amerikanske økonom Walt W. Rostow⁹². Teorien mener, at alle lande skal igennem forskellige faser, før de bliver moderniseret. Endemålet er, at udviklingslandene skal blive som de rige vestlige i-lande. Et land starter som et traditionsbundet samfund uden industri og vækst. Ny teknologi opstår og spredes. Der sker en begyndende industrialisering og ophobning af kapital. Den øgede opsparing sætter gang i investeringer, og der sker en selvforstærkende økonomisk vækst. Det kaldes

⁸⁸ Haas, op.cit. p. 59.

⁸⁹ Ibid. p.51.

⁹⁰ Se Kureer, Henrik, op.cit. kapitel 24 om "*Verdenshandlens fordeling og udvikling*". Læs især om "*Råvarehandel*" og "*Monoeksport*".

⁹¹ Haas, op.cit. p. 59.

⁹² Kureer, op.cit. pp. 628-629.

for **"take off"**⁹³. Der sker en udvikling af landet, som bliver mere moderne. Landbruget mekaniseres og til sidst når landet masseforbrugets epoke. Teorien er **"liberalistisk"** inspireret og **"etnocentristisk"**. Empirien viser, at udviklingen fra u-land til i-land har mange spor og mellemstationer⁹⁴.

I denne moderniseringsproces mener Zelinsky m.fl.⁹⁵, at der sker en forandring i menneskers mobilitet. På dansk kan det oversættes til **"mobilitets transition"**⁹⁶. Migration er en del af moderniseringen af et land. I **"Rostows model"** giver det god mening, at der sker en vandring fra land til by. Zelinsky anvender andre argumenter, når han skal forklare moderniseringens indflydelse på migration. Argumenter, som har stor lighed med teorien om **"Den demografiske transition"**⁹⁷, der ikke skal omtales her.

Migration påvirkes af, hvor mange mennesker der i et område fødes, og hvor mange mennesker der dør. Det har indflydelse på befolkningsvæksten jvf. tidligere omtale af Malthus.

Zelinsky iagttager forskellige faser med forskellige typer af mobilitet⁹⁸.

1. Det **"præmoderne og traditionelle samfund"**, hvor der er en høj **"fertilitet"** og **"dødelighed"**. Derfor ingen befolkningsvækst. Her findes **"cirkulær migration"**. Det vil sige, at mennesker bevæger sig som nomader, men de kommer tilbage til oprindelsesstedet.
2. **"Tidlig transitions (overgangs) samfund"**. Stort fald i dødelighed, og derfor stor **"befolkningsvækst"**. Her findes der flere forskellige former for migration. Der er cirkulær migration, men der er også mennesker, som søger ny jord ved hele tiden at udvide grænsen. Fra USA kendes begrebet **"The Frontier"**⁹⁹. Der sker også en vandring fra land til by, og vandringer mellem forskellige lande.
3. **"Sen transitions (overgangs) samfund"**. Stort fald i fertilitet og en mindre befolkningsvækst. De forskellige migrationsformer fortsætter, men på et mindre niveau.
4. **"Det avancerede samfund"**, hvor fertilitet og dødelighed er stabiliseret på et lavt niveau. Ingen eller kun lav befolkningsvækst. Den demografiske transition er færdiggjort. Vandringer fra land til by er næsten ophørt. Landbruget er nu yderst effektivt. Mennesker flytter stadig, men ofte fra den ene by til den anden. Der er stadig cirkulær migration, hvor mennesker vender tilbage til deres oprindelsessted. Landene skrifter fra at have **"netto-emigration"** til **"netto-immigration"**. Det er f.eks. sket for lande som Spanien, Grækenland og Portugal. Årsagen er, at det nu er dårligt uddannede arbejdere fra mindre udviklede lande, der vandrer til de avancerede lande.
5. **"Det super avancerede samfund"** med lav befolkningsvækst. Når mennesker flytter, er det primært for at bo interessante steder. På dansk kan det kaldes for **"bomigration"**. Danskere bosætter sig på Solkysten i Spanien eller får en lejlighed i Tyrkiet. Mobiliteten er ofte kun mellem byer. Immigrationen fra mindre udviklede lande fortsætter stadig.

I Zelinskys forskellige samfundsfaser sker der også en udvikling i transportteknologien og omkostningerne ved at bevæge sig over store afstande. Teknologien udvikler sig, og det bliver billigere for mennesker at

⁹³ Ibid. p. 628.

⁹⁴ Ibid. kapitel 30, "Udviklingsteorier". En mere grundig introduktion til de forskellige udviklingsteorier findes hos Martinussen, John Degnbol (1997): **Samfund, stat og marked. En kritisk gennemgang af teorier om udvikling i den 3. verden**, Mellempøkeligt Samvirke.

⁹⁵ Haas, op.cit. p. 21.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Kureer, op.cit. pp. 686-689.

⁹⁸ Haas, op.cit. p. 22.; King, op.cit. p. 15.

⁹⁹ http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/USA_og_Nordamerika/USA_ca._1770-1920/The_Frontier

bevæge sig. Mobiliteten får nye former. Bomigration kan handle om, at rige mennesker flytter i sommerhus eller ud på øer. Karrieremennesker cirkulerer rundt mellem verdens storbyer for at få spændende jobs og nye oplevelser.

I det super avancerede samfund kan man forestille sig, at kommunikationsteknologien kommer til at betyde, at det er ligegyldigt, hvor man bor. IT-programmøren, arkitekten og designeren kan både arbejde fra øen i Kattegat, København, solkysten i Spanien eller en storby i Indien.

Sociologen Zygmunt Bauman¹⁰⁰ har opstillet et *"mobilitetshierarki"*, som skelner mellem vagabonden (migranten) og den rige globale verdensborger. Pointen er, at hvis man kommer fra vesten og er rig, har man ret til at krydse landegrænser og være mobil. Hvis man er fattig afrikaner er situationen en anden. Bauman skriver, at *"nogle bebor hele kloden; andre er lænket til stedet"*¹⁰¹.

Afhængighedsteori

Under denne overskrift er der flere forskellige teorier¹⁰² med forskellige navne. De kan hedde *"verden system teori"*¹⁰³, *"afhængighedsteorier"*¹⁰⁴, *"historisk-strukturelle teorier"* og *"center-periferi model"*¹⁰⁵. Fælles for teorierne er, at de er *"marxistisk"* inspirerede. De mener, at de rige vestlige i-lande, *"centrene"*, udbytter de fattige u-lande, *"periferien"*. Der er en afhængighed eller *"arbejdsdeling"* mellem i- og u-lande. De rige vestlige lande får råvarer og billig arbejdskraft fra u-landene. I-landene producerer højt forarbejdede varer og tjenesteydelser som bl.a. afsættes i u-landene. Udviklingslandene fastholdes i fattigdom og bliver udbyttet af især vestlige multinationale selskaber. Disse forhold kan skabe migration. Der er flere forskellige argumentationer i teorierne.

Siden Den nye verden blev opdaget af Columbus i 1492 har de europæiske lande oprettet kolonier rundt om i verden. Ekspansionen er tidligere vist i figur 8 til 10. Portugiserne og spanierne er skyld i, at Inka- og Aztekerriget går til grunde i Syd- og Mellemamerika. Siden koloniserer Holland Indonesien. Englænderne og franskmændene opretter kolonier over hele verden. Afrika bliver koloniseret og stater som Belgien, Italien og Tyskland deltager også. I 1800-tallet er kapløbet om kolonier udtalt¹⁰⁶.

Kolonimagterne har en interesse i at omlægge landenes lokale produktion. Fokus skal ikke være bytteøkonomi, hjemmemarkedet og områdernes selvforsyning, men verdensmarkedet. Koloniherrerne ønsker at få råvarer og eksotiske produkter fra kolonierne. De er mindre interesseret i, om kolonierne kan brødføde sig selv. Koloniernes oprindelige økonomier bliver slået i stykker ifølge de marxistisk inspirerede teorier. Dette er en medvirkende årsag til, at mennesker i dag migrerer fra de tidligere kolonier.

Kolonierne er i dag selvstændige stater¹⁰⁷, men de har stadig en skæv økonomi, hvor fokus er på eksport af eksotiske produkter og få råvarer til verdensmarkedet. Det kaldes for *"monoeksport"*¹⁰⁸. Ofte dominerer

¹⁰⁰ Se f.eks. Bülow, *op.cit.* afsnit 6.6. *"Globaliseringens betydning for fattige og for rige"*.

¹⁰¹ *Ibid.*, *"Tekst 4. Bauman: Om globalisering eller globalisering for nogle, lokalisering for andre"*

¹⁰² En mere grundig introduktion til de forskellige udviklingsteorier findes hos Martinussen, *op.cit.*

¹⁰³ King, *op.cit.* p.18; Massey, *op.cit.* pp. 444.

¹⁰⁴ King, *op.cit.* p.17.

¹⁰⁵ Afhængighedsteorierne er omtalt hos Kureer, *op.cit.* pp. 629-632.

¹⁰⁶ Skovmand, *op.cit.*, *"Kapløbet om kolonierne"* pp.340-361.

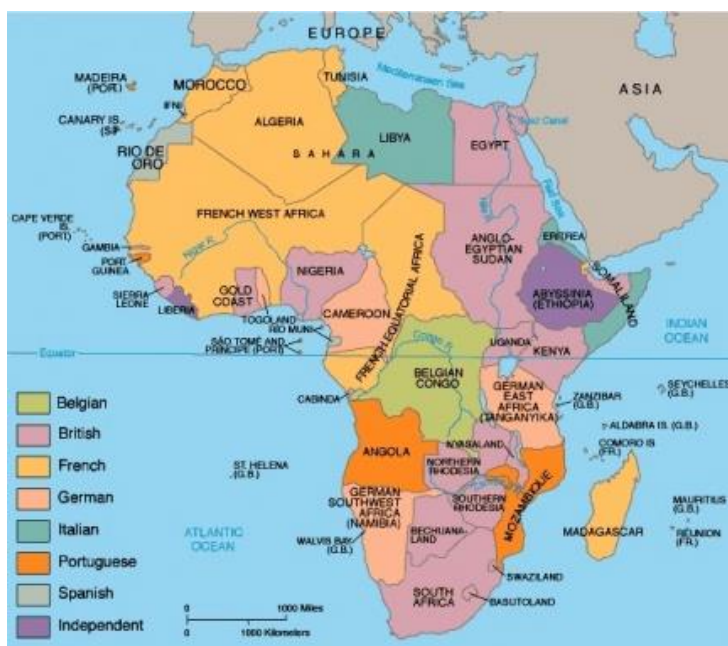
¹⁰⁷ Bryld & Hau, *op.cit.* se *"Afkolonialiseringen i Asien og Mellemøsten"* og *"Afkolonialiseringen i Afrika"*, pp.37-59.

¹⁰⁸ Kureer, *op.cit.* pp. 490-493.

store "**multinationale selskaber**" landenes økonomier. Den ensidige eksport gør landene meget afhængige af klima og verdensmarkedspriser¹⁰⁹. Tørke og lave verdensmarkedspriser kan skabe migration.

Koloniherrenes grænsedragning tager ofte ikke hensyn til lokale stammer og trosforhold. Det bliver til lige streger på kortet. Et klassisk eksempel er Afrikas grænser, som bliver vedtaget i Berlin i 1885. Se figur 24. Mellemøsten var allerede i 1914 et rodet område af interessesfærer. Se figur 25. Interessesfærene og grænsedragningerne har siden skabt lande med etnisk og religiøst uhomogene befolkninger. Det er en medvirkende årsag til "**svage stater**"¹¹⁰, som giver krige mellem borgere og lande. Det afstedkommer migration i form af mennesker, der flygter fra krige.

Figur 24: Afrikas grænser efter 1884

Kilde: <http://archived.thisisafrica.me/opinion/detail/19937/border-blues-why-must-africans-jump-through-hoops-for-a-visa>

Kolonimagterne deltog ofte i "**kulturimperialisme**"¹¹¹. De franske kolonier i Afrika får et fransk skolesystem, børnene lære fransk og administrationen bliver fransk. I engelske kolonier lære børnene engelsk.

I dag tales der om "**neokolonialisme**"¹¹². Det betyder i korthed, at den gamle koloniherre stadig har stor indflydelse på kolonien. Fortiden som kolonier og kulturimperialismen har den konsekvens, at mange unge mænd i Afrika taler flydende engelsk eller fransk. De ønsker naturligt at migrerer til London, Paris eller New

¹⁰⁹ *Ibid.*, kapitel 24 om "Verdenshandlens fordeling og udvikling". Læs især om "Råvarehandel" og "Monoeksport".

¹¹⁰ Begreberne "svage" og "stærke stater"; "svage" og "stærke magter" er centrale i forståelsen af krige. Se klassikeren Buzan, Barry (1991): **People, States & Fear**, Second Edition, Harvester Wheatsheaf. pp. 96-107. På dansk omtales svage stater hos Kureer & Frederiksen, *op.cit.* pp. 326-327. Migration som sikkerhedspolitisk tema blev allerede taget op af forskere i 1993 i bogen af Wæver, Ole et. al. (1993): **Identity, Migration, And The New Security Agenda In Europe**, Pinter Publisher Ltd. Læs især kapitel 8: "Migration and the links between social and societal security", pp. 148-166.

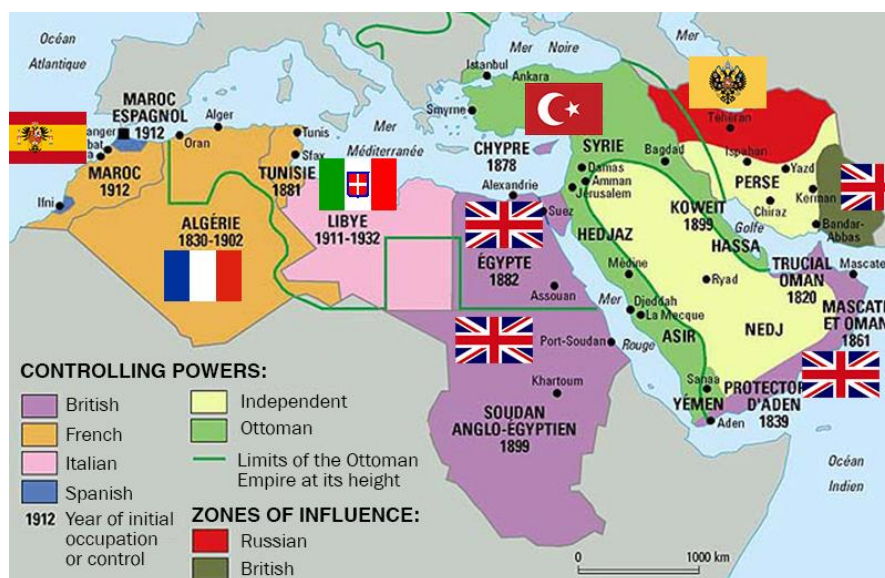
¹¹¹ Massey, *op.cit.* pp. 446-447. Her tales der om "ideological links".

¹¹² http://denstoredanske.dk/Samfund_jura_og_politik/Samfund/International_politik_og_organisationer/neokolonialisme

York. De ønsker at deltage i vestens masseforbrug, som de har hørt om i skolen, i radioen og set på fjernsynet og nettet¹¹³. Medier og kommunikation, der er skabt af de rige i-lande.

For at kolonimagterne kan få deres råvarer og kan afsætte deres forarbejdede produkter, er det nødvendigt at bygge en infrastruktur¹¹⁴. Koloniherrerne opretter havne og anlægger jernbaner og veje i kolonierne. Siden er der kommet lufthavne. Det er den infrastruktur, som migranterne i dag benytter.

Figur 25: Mellemøsten i 1914

Kilde: <http://www.vox.com/a/maps-explain-the-middle-east>

Der er forskellige aflæggere af afhængighedsteoriene, som også kan forklare migration. Fokus er stadig, at de rige vestlige lande udbytter mennesker fra de fattige lande. Der tales om "**Det tosidige arbejdsmarked**"¹¹⁵ eller en "**arbejdskraft reserve**". I Marx's skildring af kapitalismen har fabriksejerne en interesse i, at der er en stor reservearmé af arbejdskraft. Denne: "**Industrial Reserve army**"¹¹⁶ giver en "*pool of unemployed workers...puts a downward pressure on wages*"¹¹⁷. Når udbuddet af arbejdskraft er større end efterspørgslen, presses lønnen nedad jvf. den tidligere gennemgang af klassisk økonomi. Varerne kan produceres billigere, og det giver kapitalisten en større "**profit**". Marx ser det som et problem, at arbejderne vil blive så fattige, at de til sidst ikke kan købe kapitalisternes varer. Det vil få kapitalismen til at bryde sammen¹¹⁸.

Et stort udbud af arbejdskraft gør det lettere for kapitalisterne at disciplinere arbejdskraften. Arbejderne stiller ikke store krav, når de ved, at de let kan erstattes af ledige. Immigranter fra fattige lande sikrer de vestlige lande billig arbejdskraft. Det kan være med til at trykke lønnen og arbejdsvilkårene. Det forbedrer de vestlige landes konkurrenceevne på verdensmarkedet, og sikrer at en række servicejob kan udfyldes. I

¹¹³ Massey, *op.cit.* pp. 446-447. Her tales der om "material links".

¹¹⁴ Se f.eks. Bülow *op.cit.*

¹¹⁵ Massey, *op.cit.* p. 440. Den kaldes for "Dual labor market theory".

¹¹⁶ Junankar, P. N. (1982): *Marx's Economics*, Philip Allan, p.11.

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ *Ibid.* Se også Kureer, *op.cit.* "Boks 19.2 De klassiske økonomer – og Karl Marx."

en dansk sammenhæng mener fagforeningerne, at udenlandske migranter kan medføre "**social dumping**"¹¹⁹.

Som det kendes fra "**fattigdomscirklen**"¹²⁰, der fastholder u-landene i fattigdom på grund af manglende opsparing, har Gunnar Myrdal udviklet teorien om "**kumulative årsager**"¹²¹. Pointen er, at migration til de vestlige lande ikke skaber udvikling i emigrantlandene. Ifølge teorien opstår der blot en ond cirkel med mere ulighed og fattigdom. Det er ofte den dygtigste arbejdskraft der emigrerer. Der sker "**brain drain**". Landene tømmes for god arbejdskraft, og en ond cirkel vil starter. Flere emigrerer og en nedadgående "**underudviklingsspiral**" sættes i gang i periferien. Myrdal tror ikke på den klassiske økonomiske model om, at der opstår en ny ligevægt, som vil bringe udvikling til de fattige lande.

Afslutning

Både historien, den aktuelle udvikling i Europa, og de mange teorier viser, at migration er et komplekst fænomen. Men som ornitologer forklarer fuglenes årlige træk og biologer zebras og mange andre dyrs migration ved Serengeti-sletten i Tanzania, er det naturligt, at samfundsforskere prøver at forstå menneskers migration. Er der et mønster i migrationen? Har migrationen en årsag? Hvordan påvirker migrationen mennesker og lande? Forskere vil forsøge at opstille teorier.

Generelle teorier kan blive meget "**kontekstafhængige**" og dermed intetsigende og irrelevante. Kan marxistisk inspirerede teorier om kolonialisering anvendes til at forklare, hvorfor en afghansk dreng flygter til Tyskland i 2015?

Omvendt kan afvisningen af generelle teorier betyde, at analyserne af migrationen bliver meget "**kontekstafhængige**". De drukner i empiri og bliver til dramahistorier. Kan vi nøjes med en forklaring om, at Amaani fra Somalia migrerer til Sverige, fordi hun ikke vil omskæres?

Kan de samme teorier og metoder også anvendes til at forklare, at Katrine fra Kristiansand studerer i København eller at Peter fra Thy søger mod Ålborg?

De mange teorier om migration kan være gode til at se fænomenet fra forskellige sider. Det kan give ny og interessant viden. Omvendt kan antallet af teorier medføre, at fænomenet migration "**overforklares**". Med andre ord opridses der så mange årsager, at fænomenet forklares flere gange. Der kan findes mange årsager til, at den fattige congoleser flygter til Norge. Årsager på både aktør og struktur niveau.

I den aktuelle flygtningedebat i Europa synes der at være en tendens til at befolkninger, medier og politikere bliver meget konkrete. Der fokuseres på drama og holdninger og mindre på viden. Historien og teorier om migration er fraværende. Der sker en forsimpel af fænomenet migration.

Peter Gorm Larsen, januar 2016.

¹¹⁹ <https://www.3f.dk/fagforening/social-dumping/hvad-er-social-dumping>

¹²⁰ Kureer, *op.cit.* p. 626.

¹²¹ Haas, *op.cit.* p. 41.

Litteraturliste

Alle links er fundet december 2016.

Litteratur

Andersen, Jørgen Goul (1995): Politik og samfund i forandring, Columbus.

Bjøl, Erling; Hjortsø, Leo (1983): Verdens historie, Romerriget, 5, Forlaget Danmark.

Buzan, Barry (1991): People, States & Fear, Second Edition, Harvester Wheatsheaf.

Bülow, Morten Winther (2010): Globalisering - samfundsfaglige perspektiver, Forlaget Systime.

Gibbon, Edward (2005) (oprindelig 1776): The History of the Decline and Fall of the Roman Empire, Abridged Edition, Penguin Books.

Haas, Hein de (2007): "Migration and Development: A Theoretical Perspective", International Migration Institute, University of Oxford, Draft Paper, p.9. <http://www.imi.ox.ac.uk/pdfs/wp/wp-09-08.pdf>

Holst, Elin (red.)(2005): Mennesket, Illustreret opslagsværk, forlaget Aktium.

"Human Migration Guide", 2005, National Geographic Society,
<http://www.nationalgeographic.com/xpeditions/lessons/09/gk2/migrationguidestudent.pdf>;

Jensen, Jørgen (2001): Danmarks oldtid, Stenalder 13.000-2000 f.kr., Gyldendals Bogklubber.

Jensen, Jørgen (2004): Danmarks oldtid. Yngre jernalder og Vikingetid 400 e.Kr. – 10.50 e.Kr., Gyldendals Bogklubber.

Johnson; Donald S.; Nurminen, Juha (2009): Der Grosse Gesichchte der Seefahrt, 3000 jahre expeditionen, handel und navigation, Weltbild,

Junankar, P. N. (1982): Marx's Economics, Philip Allan,

Kaspersen, Lars Bo (1997): "Anthony Giddens" pp. 402-403 i Andersen, Heine og Kaspersen, Lars Bo (1997): Klassisk og moderne samfundsteori, Hans Reitzels Forlag.

King, Russell (2012): "Theories and Typologies of Migration: An overview and a primer", Malmö University,
https://www.researchgate.net/publication/260096281_Theories_and_Typologies_of_Migration_An_Overview_and_A_Primer

Kureer, Henrik og Frederiksen, Claus, L (2012): Samfundsfag C, Forlaget Systime.

Kureer, Henrik (2015): International økonomi, A-niveau, Systime 3. udgave. Findes også i e-udgave.

Langkjær, Jens et al. (2015): MetodeNU, 2015, Forlaget Systime.

Lübcke, Poul (1995): Politikens bog om politiske ideer, En grundbog om liberalisme og socialisme, Politikens Forlag.

Martinussen, John Degnbol (1997): Samfund, stat og marked. En kritisk gennemgang af teorier om udvikling i den 3. verden, Mellemfolkeligt Samvirke.

Massey, Dougkas S. et al. (1993): "Theories of International Migration: A Review and Appraisal", Population and Development Review, Vol. 19, No.3 pp. 431-466; http://www2.dse.unibo.it/ardeni/papers_development/Massey.pdf.

Mørch, Søren (1983): Den ny Danmarks Historie 1880-1960, Gyldendals Bogklub

Mørch, Søren (red.)(1991): Det europæiske hus. Romerne og germanerne, bind 2, Gyldendal.

Mørch, Søren (red.)(1992): Det europæiske hus, bind 5, Gyldendal.

Nielsen et al. (2002): Verden i forandring V, Syddansk Universitetsforlag.

Pedersen, Kurt (1981): Den økonomiske teoris rødder, Forlaget Systime

Roesdahl, Else (1987): The Vikings, Penguin

Rothstein, Klaus (2015): **Flugten til Europa**, Tiderne skifter.

SamfNU STX & HF-B-niveau, Systime, 2. udgave.

Valentin, Karen & Olwig, Karen Fog (red.) (2015): **Mobilitet og tilknytning. Migrantliv i et globaliseret Danmark**, Aarhus Universitet.

Wæver, Ole et. al. (1993): **Identity, Migration, And The New Security Agenda In Europe**, Pinter Publisher Ltd.

Øe, Michael (2011): "Det moderne samfund" og "Det senmoderne samfund" pp.21-38 i **SamfNU STX & HF-B-niveau**, Systime, 2. udgave

"25 spørgsmål og svar om flygtninge", Revideret september 2015, Dansk Flygtningehjælp. Her findes en række fakta. Se https://flygtning.dk/media/1864633/25_spoergsmaal_2015_final.pdf

Aviser og TV

"Drømmen om et nyt liv", DR2 global. 2012.

"Europa på grænsen", DR 2015. Det er en dansk dokumentarserie i 2 afsnit.

"Fakta: Hvad er en flygtning?", DR, 3. september 2015. Der er en lille film. <http://www.dr.dk/nyheder/indland/fakta-hvad-er-en-flygtning>

"Migration er Danmarks største udenrigspolitiske udfordring". Jyllands-Posten den 18.12.2015,

Statsminister Lars Løkke Rasmussens nytårstale den 1. januar 2016. http://stm.dk/p_14279.html

"Thule Danmarks sorte samvittighed", Dagbladet information den 27. maj 2003.

Sites på nettet fundet december 2015

<http://www.fjernenaboer.dk/>

<https://skoda.emu.dk/>

http://www.denstoredanske.dk/Danmarks_Oldtid/Stenalder/Den_store_tundra_13.000-9.500_f.Kr/Rensdyrenes_veje

https://en.wikipedia.org/wiki/Early_human_migrations

https://en.wikipedia.org/wiki/M%C4%81ori_migration_canoes

http://www.denstoredanske.dk/Danmarkshistorien/Danernes_land/%C3%86ldre_germansk_jernalder-Folkevandringstiden/Gyldne_tider/Kaos_og_folkevan

<https://da.wikipedia.org/wiki/Kimbrere>

https://en.wikipedia.org/wiki/Viking_expansion#/media/File:Viking_Expansion.svg

http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/Afrika/Afrikas_udforskning/opdagelsesrejser

<https://da.wikipedia.org/wiki/Kolonialisme>

http://thetravellingteachers.blogspot.dk/2014_10_01_archive.html

<http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>

<https://flygtning.dk/danmark/om-at-vende-hjem/materiale-om-repatrering>

<http://web1.cnre.vt.edu/lsg/3104/Overpop.%20FINAL/Poverty4.html>

<http://www.slideshare.net/geographyalltheway/ib-geography-population-migration-mode>

http://denstoredanske.dk/Geografi_og_historie/USA_og_Nordamerika/USA_ca._1770-1920/The_Frontier

<http://archived.thisisafrica.me/opinion/detail/19937/border-blues-why-must-africans-jump-through-hoops-for-a-visa>

<http://www.vox.com/a/maps-explain-the-middle-east>

<https://www.3f.dk/fagforening/social-dumping/hvad-er-social-dumping>